

Slniečko I

ROČNÍK XIII. (XXXV.)

SEPTEMBER 1980

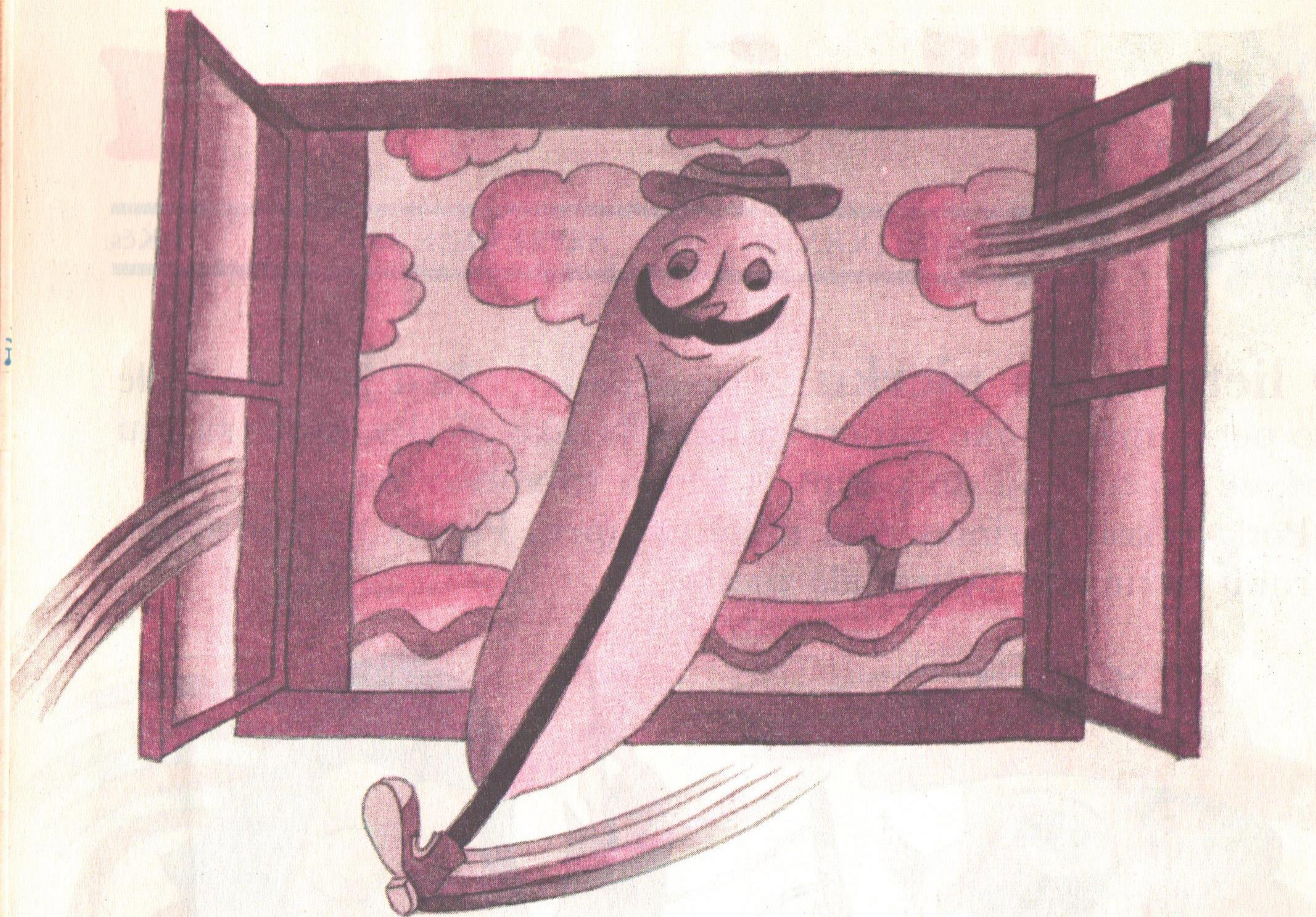
3 Kčs

O lietajúcom pierku JÁN ULIČIANSKY Keď je niečo biele ako perie, mäkké ako páperie a ľahké ako pierko, môže sa mu stať, že ho nasypú do periny, i keď o to vôbec nestojí.

Pod veľkou perinou spal malý chlapec. Perina sa nadúvala. Z rohu periny sa vyhrabalo pierko.

ILUSTROVAL ONDREJ ZIMKA

„Uf, konečne som na slobode! Budem si lietať, ako sa mi páči!“

Preletelo chlapcovi popod nos. Chlapec kýchol a zobudil sa. Sadol si a chytil pierko do ruky. Fúkol. Pierko mu lietalo z dlane do dlane. Fúkol silnejšie, pierko uletelo a stratilo sa. Chlapec vstal a obul si papuče.

„Chichichi...“ skákal a smial sa. Pierko bolo skryté v papuči a štekľilo ho. Vyzul sa, vzal pierko a obzeral si ho.

„Pierko!“ tešil sa. „Urobím si Indiána.“

Strčil pierko za ucho malému macovi.

„Budeš Indián Veľký Medveď!“ prikázal mu. Chlapec odišiel do kúpeľne, maco sedel na posteli a začal sa tváriť ako Veľký Medveď Grizly. Pierko sa nudilo a obracalo sa na všetky strany.

„Stoj rovno a hrdo!“ napomenul ho Veľký Medveď. „Nezabúdaj, že si indiánskou členkou.“

„Nevydržím na jednom mieste. Chcem lietať!“

Maco nespokojne pokrútil hlavou:

„Si veľmi ľahkomyselný!“

Pierko spadlo macovi z hlavy, zachytil ho vzdušný prúd a niesol k otvorenému oknu.

„Vidíš, vidíš, Grizly! Bezo mňa si iba obyčajný maco!“ zakričalo pierko a vyletelo von.

Radostne letelo povetrím.

„Letí, letí, všetko letí, všetko, čo má krídla, letí. Krídla nemám, aj tak lietam. Juchuchú!“ vykrikovalo.

Mohlo byť radšej ticho. Priletela lastovička, zastrihala krídlami a opatrne chytila pierko do zobáčika.

„Pusť ma! Pusť! Kam ma nesieš? Viem lietať aj samo!“

Ale lastovička ani nemukla a priniesla pierko do hniezda.

V hniezde bola tma.

„Kde som?“

„V hniezde.“

„Je tu tma ako v perine.“

„Ty si perina.“

„Nie! Chcem lietať!“

„Lietat' môžu iba lastovičky.“

Pierko ležalo v hniezde dlho. Každý večer počúvalo rozprávky o tom, ako je krásne lietať.

„Budeme lietať, lietať!“ švitorili malé lastovičky. Otvárali zobáčky a stará lastovička ich krmila. Hoci boli veľmi slušné, občas sa pobili.

„Keď sa niekde bijú, vždy je to niekomu vhod,“ pomyslelo si pierko a vypadlo z hniezda.

Pomaly padalo na dvor. Po dvore sa prechádzala mladá hus. Zastavila sa nad pierkom:

„Gá, gá! Čie si?“ pýtala sa.

„Len si tak lietam...“ odpovedalo pierko.

„Utiieklo som z periny. A bolo som Indiánom a poznám sa s lastovičkou.“

„Hlúposti! Pierka nelietajú. A periny nie sú.“

Ešte nikdy nebola ošklbaná a bola trikrát hlúpejšia ako ostatné husi. Chcela dokázať, že ona vie lietať, a zamávala krídlami nízko nad zemou.

Vzdušný vír zdvihol pierko. Letelo ďalej.

Pred domom ho zbadala babka. Počkala, kým spadne na zem. „Dobrá gazdiná pre jedno pierko aj plot preskočí...“ povedala si.

Ale čo, keď medzi ňou a pierkom nebolo nijakého plotu? Babka stála sklonená nad pierkom a premýšľala.

„Dedko! Dedko!“

Pricupkal dedko a pozeral sa na pierko.

„Stoj ako kôl v plote a ja ťa preskočím!“

povedala babka. Ako povedala, tak aj urobila. Preskočila dedka, zdvihla pierko a utekala s ním k domu.

Doma vložila pierko do vankúša, zašila ho a vankúš vložila do balíka s adresou:

„Vnúčikovi.“

Tak už to niekedy býva, že sa veci vrátia tam, odkiaľ prišli.

Chlapec sedel na posteli, otvoril balík a vybral z neho babkin vankúš. Vymenil si starý vankúšik za nový a chcel zaspáť.

Ale pierko nebolo spokojné so svojím páperovým osudom. „Letí, letí, všetko letí, čo má krídla, letí...“ šepkalo chlapcovi do ucha.

Chlapec nemohol dlho zaspáť. Prevaľoval sa v posteli.

Videl to Sníček-Poslíček, ktorý roznáša deťom dobrú noc, a urobil si z pierka krídla.

Báseň o chlebových dierkach

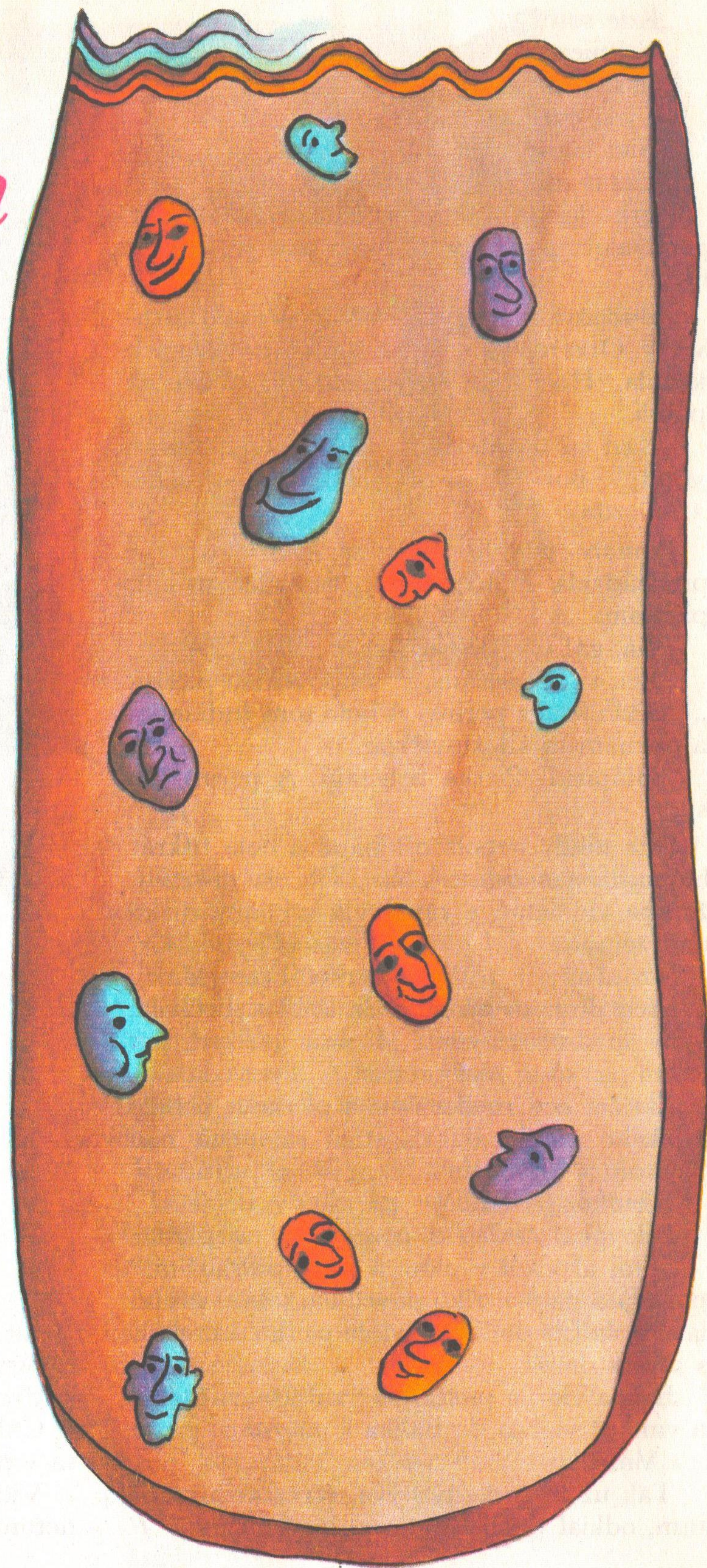
JÁN NAVRÁTIL

„Aj my sme chlieb,“
povedali dierky v chlebe.
„Nenazdáš sa,
a sme v tebe.“

Každá dierka malá komora.
Šťastné ústa, čo ju otvorí,
čo odomknú vôňu jarín,
žatvy, kvásku,
čo vypustia cengot slnka,
ktorý zostal v každom klásku
ako ozvena.
I to bez mena.

Dierky v chlebe,
to je dlhá básnička.
Čítam si ju
z každúčkého krajíčka.

Mám rád básne,
bezpochyby i ty.
Preto chleba
nikdy nie sme syti.

Nožnice

JÁN BEŇO

„Na tom sme sa predsa už včera dohodli,“
povedal otec, keď ho mama za Žilinou začala
odhovárať od Lehôtky.

„Dohoda je dohoda,“ podporil otca Ivan
zo zadného sedadla.

Tajne rátal s tým, že zostane niekoľko dní
u prastarej matky. Sama ho vypýta od rodi-
čov. Veď škola sa začne až o tri týždne. Len
jeho, bez Dariny. Čo by tá u nej robila? Iba
by sa nudila a otravovala. Chlapec je chlapec
a okrem toho je aj o dva roky starší.

„Ako chcete,“ povedala napokon mama
namrzene. A hneď napomenula otca: „Nežeň
to tak do zákruť!“

„Ja som smädná!“ zakňúrila vedľa Ivana
desaťročná Darina. „Nezastaneme niekde?“

„Nie!“ vyhlásila mama. „Keď ísť, tak ísť!“

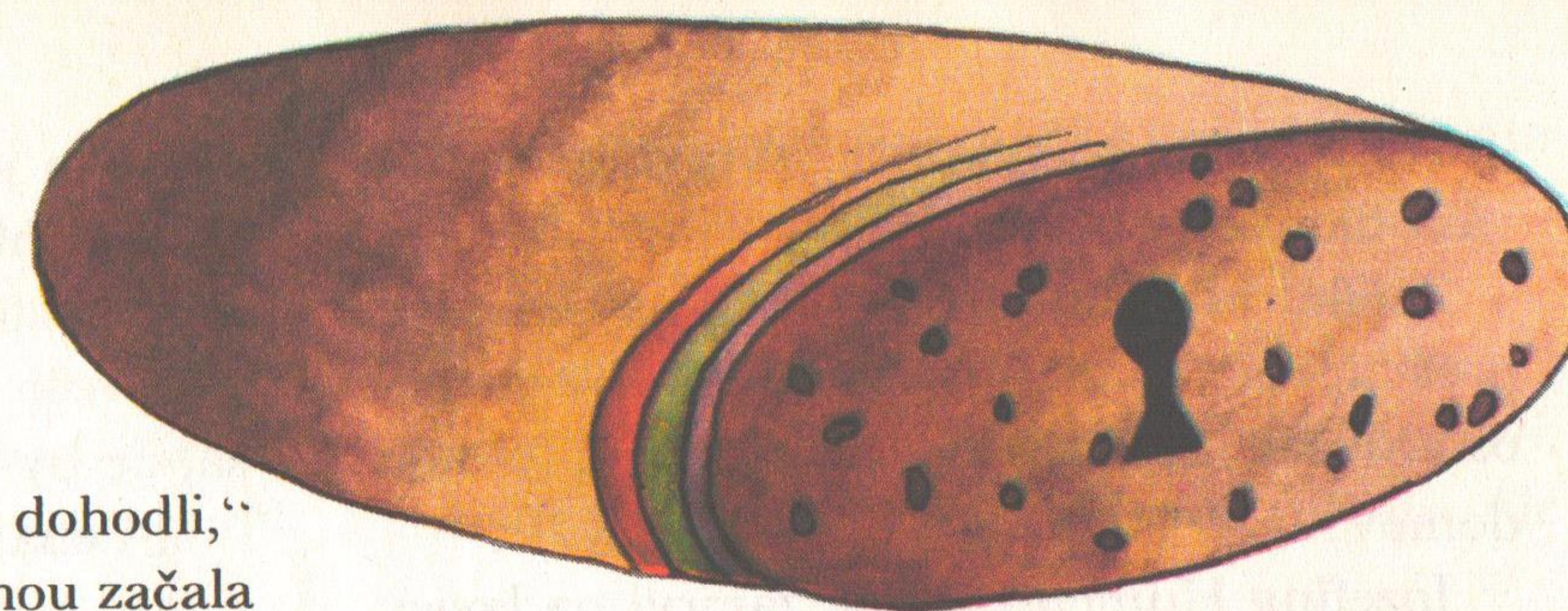
„A bude tam malinovka? Alebo pepsi?“

Tam, teda v Lehôtky, v starom domčeku
s úzkymi oknami, u starej matky Ivanovho
a Darininho otca Jozefíny Humeníkovej, ne-
bolo ani jedno, ani druhé.

„Hybaj so mnou!“ vraví sedemdesiatpäť-
ročná žena v belavej šatke, v dlhej a husto
zriasanej sukni svojmu pravnukevi a podáva
mu v kuchyni do ruky prázdne vedro.

Na konci dvora, zarasteného hustou zele-
nou pažitou a harmančekom, stojí studňa.
Stojí? Skôr leží. Ivan sa díva — tri brvná na
sebe, taký zrubený štvorec a na ňom, teda
nad studňou, je preložená dlhá, tenká žrdka
so železným hákom na konci.

„Čo tak hľadíš?“ pozerá stará žena z boku
na svojho najstaršieho pravnuka. „Chytró
vytiahni vodu, lebo ti sestra zahynie od
smädu.“

Ivan zdvihol žrdku. Ľavou rukou nesmelo
vešia rúčku vedra na hák. Ako teraz nabráť
z tej hĺbky vody?

„No, spusť ho!“

„A keď sa mi zošmykne a spadne do
vody?“

„Čožeby spadlo!“

Prastará mať sa uškrnie a prikročí k nemu.
Vezme mu žrdku s vedrom a šikovne ho
spustí do studne, len jej tak žrdka zašuchoce
medzi dlaňami. Mykne ňou akosi nabok
a zručne vychýlené vedro tam dolu skoro ani
neplesne o vodu, lebo ju hneď načiera.

„U mňa je všetko také starosvetské,“ vraví
potom Jozefína Humeníková vo svojej izbe,
ktorá má namiesto hladkého bieleho plafóna
drevené, tmavé a hrubé hrady. „Aj toto,“
podíde k bočnej stene, natiahne ruku, odom-
kne a otvorí neveľkú drevenú skrinku zabu-
dovanú do priečky. Na poličke, ktorá ju delí
na dvoje, stojí zopár fliaš. Dočiahne jednu
z nich a odnesie ju na stôl.

„Malinová šťava, ešte odvlani. Spravte si
malinovku.“

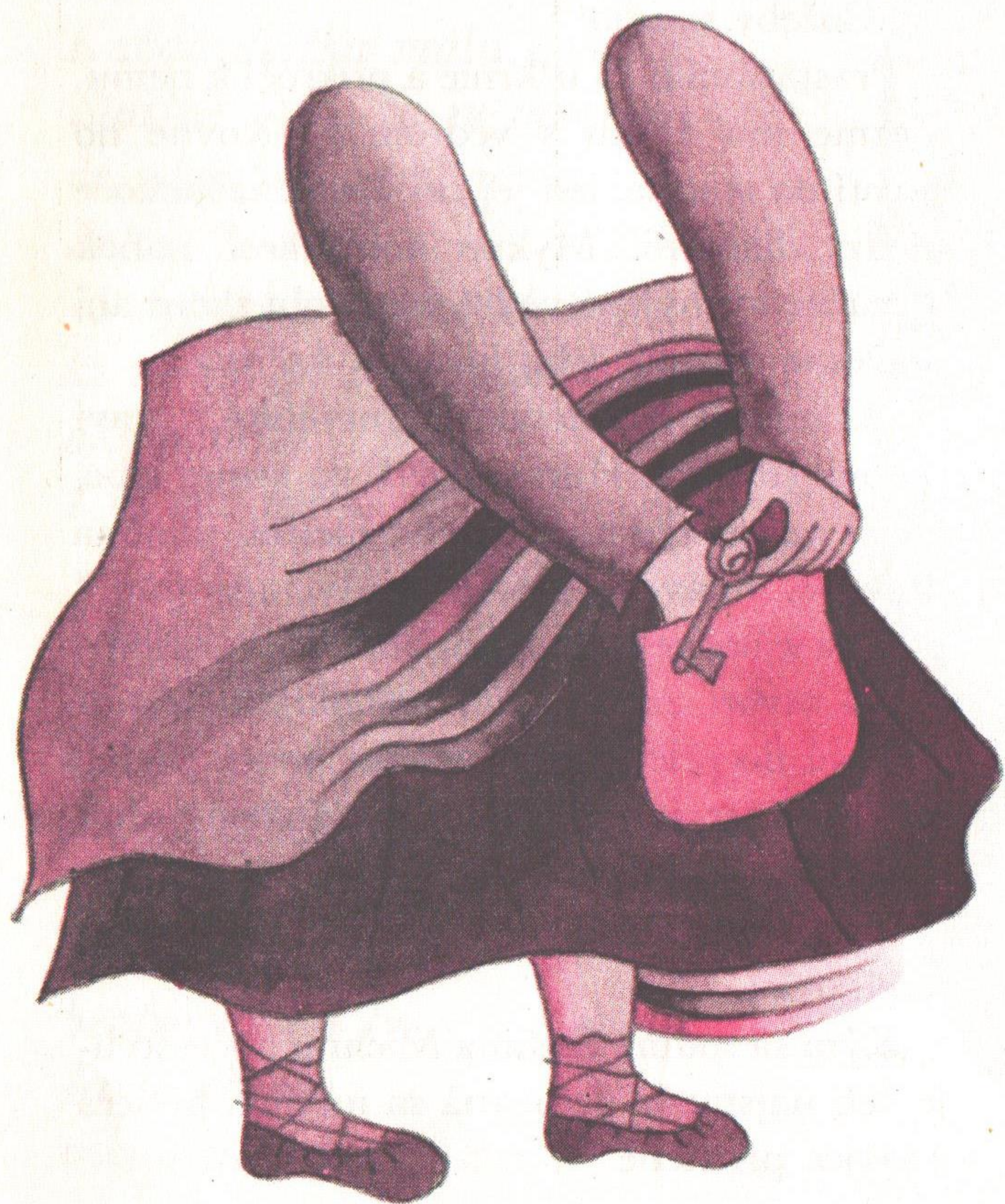
Kým sa rodina Štefana Michnu občerstvu-
je, ich najstaršia príbuzná sa na nich prizera
z lavice pri stene.

„Rada som, že ste prišli,“ vraví. „Uvarím vám halušky s bryndzou.“

Začnú ju však prehovárať, na Ivanovo prekvapenie aj otec, že netreba, aby sa neoštarovala, že oni len na chvíľku, cestou domov...

Jozefína Humeníková sa zamrví na lavici, natuhšie si pritiahne šatku pod bradou a hodí rukou.

„Vy ste teraz všetci takí chvíľkoví. Stále sa len voľakde ženiete, nikdy nemáte času. Keď na chvíľu, tak na chvíľu. Ja, moji milí, preto plakať nebudem. Naučená som sama žiť a žijem na vdovskom chlebe už dvadsať rokov. Veru... Najmladšia dcéra ma už viac ráz volala k sebe. Podťe, mamka, u mňa vám bude lepšie! A ja jej na to — lepšie? Starat' sa o deti, slúžku v dome robiť, to má byť lepšie?“

Nikto jej neodpovedá.

Ivan hľadá na skrinku v stene, potom sa mu oči stretnú s pohľadom prastarej matky.

„Prečo ju zamykáte, stará mama? Bojíte sa, že by vám ju niekto ukradol?“

„Aleba, to zo zvyku.“

Stará žena vstane z lavice a prejde doprostred izby.

„Štefan,“ osloví najstaršieho Michnu, „pravda, ty vieš, čo v tej skrinke bývalo. Nezabudol si?“

„Nuž chlieb, čo iné,“ vraví Ivanov otec, ktorý vyzerá priveľký a akýsi neistý za stolom, v starej izbe, kde sa narodila jeho matka, ujcovia a tety.

„Chlieb, veru chlieb,“ živo zopakuje stará mať. „A chlieb bol voľakedy vzácny. Zamkynala ho moja mať pred nami a ja zas pred svojimi deťmi. Spýtajte sa otcovej mamy,“ vraví Ivanovi a Darine. „Každý dostal po smidke a chlieb šiel nazad do skrinky. A kľúč sem, ľa,“ vyhrnie si hornú sukňu a na spodnej, bledšej, ukáže našité vrečko.

„Stará mama, a vy si všetko pamätáte?“ spytuje sa Darina.

„Kdežeby všetko! Veľa mi už vyfučalo z hlavy za tie roky. Ale čo treba, to si pamätám.“

Potom vážne a trochu tajomne vychádza z izby do kuchyne.

Vzápätí je nazad a ľavou rukou tlačí k telu tenkú, podlhovastú škatuľku zabalenú do jemného papiera.

„Tak ti teda, Darinka moja, vinšujem k tvojim zajtrajším meninám.“

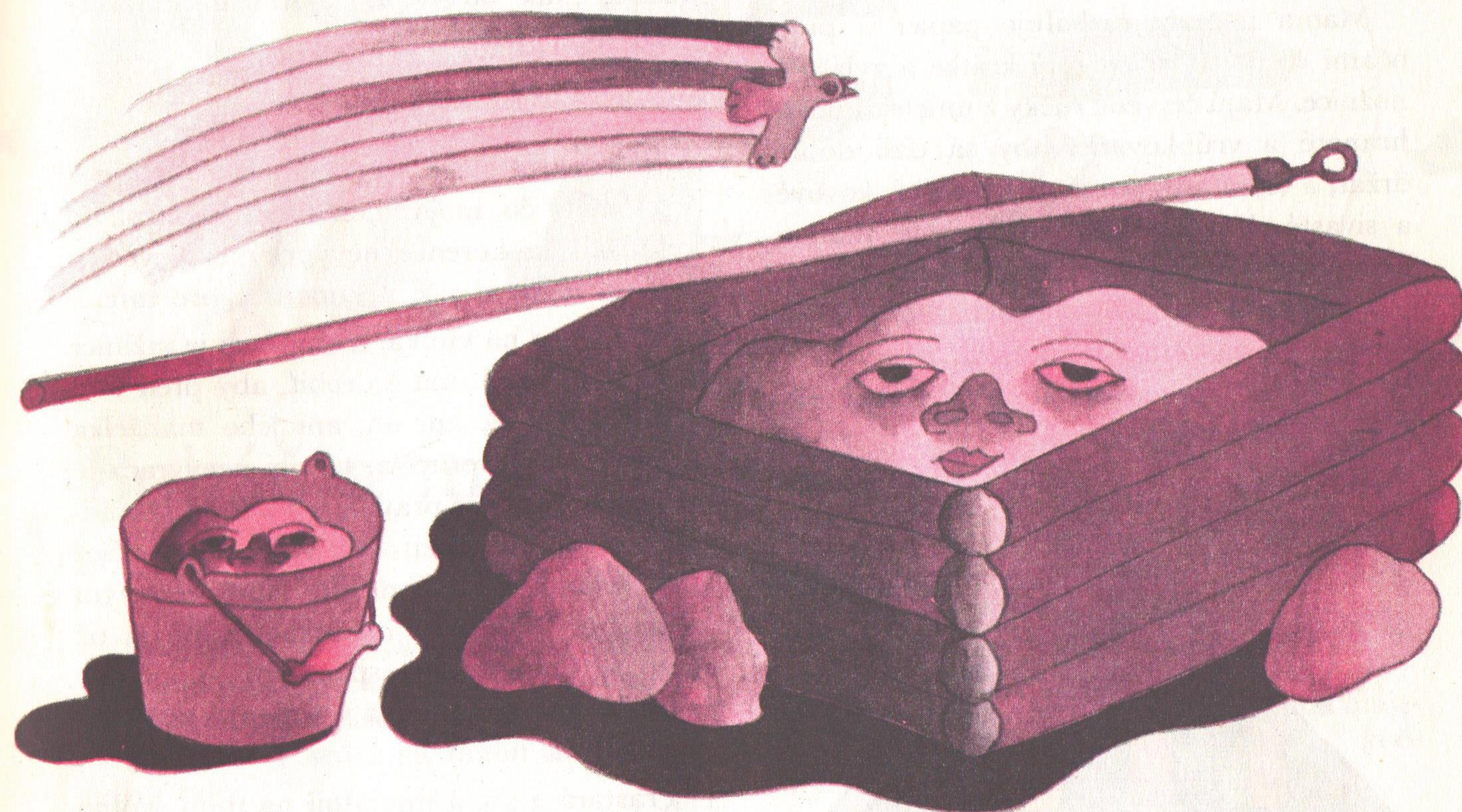
Podáva pravnučke bonboniéru a druhou rukou ju pohladká po vlasoch.

V tichu, ktoré nastalo v izbe, dobre počuť smrknutie Jozefíny Humeníkovej a Darinin slabý hlas:

„Ďakujem, babka.“

Stará žena si prihládza sukňu a pomaly si sadá na svoju širokú lavicu pri stene.

„A my sme vám... no, hneď to bude,“ vraví mama, rýchlo sa nahne k otcovi a šepce mu čosi do ucha. „Daj mi kľúčik od auta!“

povie potom nahlas, vezme ho z mužovej ruky a vyjde z izby.

„Tak vidíš, Darinka,“ ozve sa o chvíľu prastará mať, „moja stará hlava nezabudla, a tvoja mladá hej.“

Ivan pozrie na otca, na Darinu, na starenu — nechápe, čo to má znamenať.

„Čo zabudla, stará mama? Veď poďakovala!“

„Ja viem,“ prikyvuje Jozefína Humeníková uznanlivo, a zároveň aj nejakosmešne, tak to vidí Ivan. „Nemali ste kalendár. Vari sú v Tatrách kalendáre rozvešané na skalách,

čo ste sa po nich škriabali? Doma by sa vám to iste nebolo stalo.“

„Prečo kalendáre?“ spytuje sa Ivan.

„Keby si sa bol pozrel do kalendára,“ začne prastará mať. Zrazu sa rýchlo postaví, prejde k stolu a oprie sa oň ľavou rukou. „Ale

čo tam kalendár! Aj bez neho by ste mali vedieť, mala by vedieť túto Darinka, že pár dní pred ňou má meniny jej najstaršia stará mať v Lehôtke. Ak je dvanásteho augusta Dariny,“ zdvihne ukazovák, „tak šiesteho je Jozefíny, moji milí!“

To posledné už počula aj mama. S úsmevom pristupuje k domácej panej a vraví:

„Pamätali sme, stará mamka. Prijmite od nás tento malý darček.“

A podáva jej čosi nevelké, o málo väčšie ako dlaň, zabalené v pestrom obchodnom papieri.

Čo jej to tá mama?

Jozefína Humeníková sa díva na vnukovu ženu zarazene, ba až nedôverčivo. Ľavou rukou sa opiera o stôl a pravá sa nemá k tomu, aby prijala podávaný darček.

„Ale čo tam. Netreba mne nič.“

„Len si vezmite!“

Mama pomaly rozbaľuje papier a pred očami všetkých sa zjavujú krátke a zvláštne nožnice. Majú červené rúčky z umelej hmoty, hranaté a vrúbkované, aby sa dali dobre držať, a to, čím sa strihá, je kratučké, kovové a sivasté. Vyzerajú skôr na hranie ako na užitočnú robotu.

„Ľalianske nožnice. Univerzálne, teda na všetko. Tie sa vám v dome zídu.“

„A načo?“ prehovorí stará žena bez záujmu a prížmuruje oči.

Mama sa už neusmieva. Pohľadom hľadá pomoc u svojich mužov.

„Strihajú všetko,“ vraví Ivan horlivo, „papier, motúz, kurča.“

„Akože kurča?“ nerozumie prastará mať.

„Keď si upečiete kurča,“ vysvetľuje jej mama, „tak ho týmito nožnicami môžete pekne rozporcovať.“

„A ty si to už tak robila?“

„Ešte nie, ale v návode je napísané.“

Manželova stará matka jej skáče do reči.

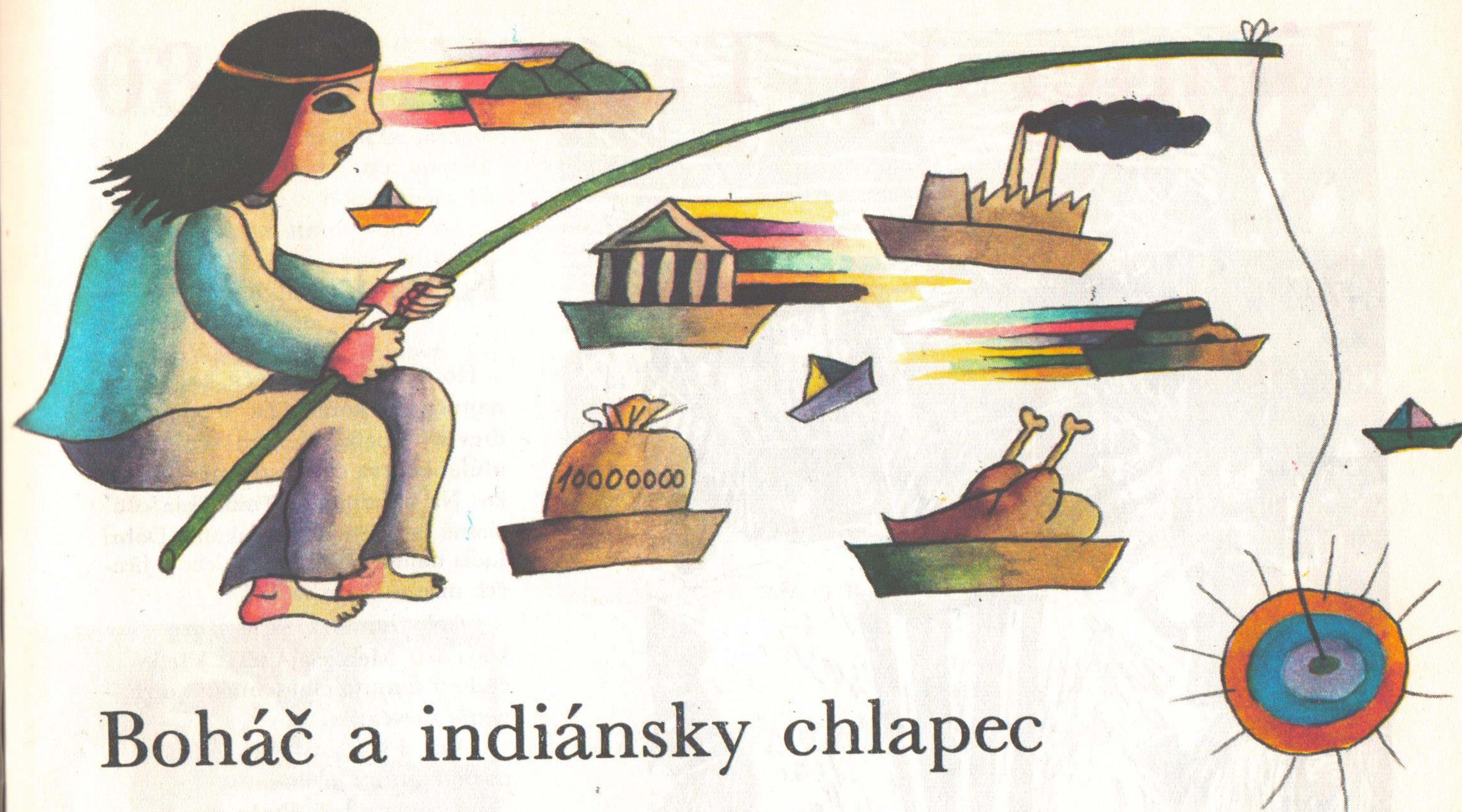
„Vieš ty čo, moja? Len si ich pekne sama vyskúšaj. Ja kurence nevypekám. A veď si tieto nožnice aj tak nekupovala pre mňa.“

Zadáva sa na vnuka, a ten, hoci je inžinier a kandidát vied, má čo robiť, aby pred ňou nesklopil oči. A ani on, ani jeho manželka starej žene neprotirečia, nič jej nevyvracajú. Netvrdia, čo nie je pravda, a Jozefína Humeníková ostane nielen bez daru, ale aj bez blahoželaní k svojim ešte dosť čerstvým meninám. Na obyčajné blahoželanie si už nikto z Michnovcov nespomenul...

O desať minút odfrčia v aute aj s nožnicami.

Prastará a stará mať stojí na rohu svojho vyše storočného, dreveným šindľom krytého domu. Šatku má belavú, sukňu vypasovanú do drieku, dlhú a zriasanú. Ivan vidí cez zadné sklo, ako im tri razy zakýva a stojí, stojí, kým ju nestratí z očí.

Stane sa tak za mostíkom, lebo dolu dedinou tečie úzky potôčik. Možno sú v ňom aj raky... Koho nepozvú, aby aspoň zopár dní zostal v domčeku pod šindľovou strechou, ten sa o tom nemôže presvedčiť. Ivan zosmutnie. Neodváži sa poprosiť otca, nech zastane, aby aspoň na päť minút zbehol k tomu potôčiku, čo sleduje úzku, krivolakú cestu až dolu do otvorenejšej a väčšej doliny.

Boháč a indiánsky chlapec

VLADIMÍR STUHL

Továrnik z Chicaga prišiel na návštevu k priateľovi do New Orleansu. Keď sa raz prechádzal popri rieke, všimol si indiánskeho chlapca, ktorý sedel na brehu a chytal na udicu ryby.

Bystrý chlapec sa továrnikovi zapáčil. Keď sa pripravoval na návrat do Chicaga, zavolať si ho a slávnostne mu oznámil:

„Mám pre teba novinu, kamarát. Som bohatý, no nemám ženu ani deti. Preto som sa rozhodol, že si ťa vezmem do Chicaga a prijmem ťa za svojho.“

Továrnik čakal, že chlapec bude od radosti tancovať a so slzami ďakovať. Lenže ten sa nedôverčivo spýtal:

„A čo budem robiť v Chicagu?“

„Chodiť do školy,“ odpovedal boháč.

„A čo potom?“

„Potom bude z teba majster, z majstra vedúci oddelenia a nakoniec správca továrne.“

„A potom čo?“

Továrnik už bol z rozhovoru nesvoj, no trpezlivo vysvetľoval ďalej.

„Keď umriem, zdedíš po mne všetok majetok. Továrne, domy, služobníctvo, koče a kone.“

Chlapcovi je to stále málo.

„A čo potom?“

„Čo by malo potom byť? Budeš bohatý. Nikto ti nebude rozkazovať. Budeš môcť cestovať po svete, kupovať pozemky, stavať nové továrenské haly.“

„A čo potom?“ tvrdohlavo sa spýtal chlapec ďalej.

Továrnik vybuchol:

„Hrom do toho, vari to nestačí? Keď nebudeš mať už na nič chuť, všetko predáš, sadneš si niekde k rieke a budeš chytat' ryby.“

„Ale veď chytat' ryby môžem už teraz,“ začudoval sa chlapec. „Tak prečo mám ísť s vami až do Chicaga?“

Prel. K. ŠTVRTECKÁ

Pioniersky Trenčín 1980

Jana Hofierková, LŠU Dubnica nad Váhom

Čo je sloboda

*Sloboda je konvalinka,
ktorá krásne vonia,
sloboda sú zvončeky,
ktoré pekne zvonja.*

*Sloboda je matka
celej zeme,
sloboda je to,
čo všetci chceme.*

*Sloboda je holubica,
ktorá letí,
sloboda je úsmev
v tvárach detí.*

*Sloboda je ráno
plné slnka,
sloboda je potok,
ktorý žblnká.*

Milada Kmecová, ZDŠ Prešov

Koník

Hore dedinou sa vlečie hnedý, nie najtučnejší koník. Za sebou ťahá drevený vozík. V ňom sedí malé, ufúľané sotva dvanásťročné dievčatko. Na chudom tele mu visia ošúchané šatôčky. Nemá nikoho. Dobrí ľudia dajú aspoň kúsok chleba a hrnček mlieka. Tým sa živí.

Okolo starého voza zhrnie sa kopa detí. Menšie aj väčšie. Všetky sa čudujú tomuto chudobnému otrhanému dievčatku.

„Aká si špinavá! Aké máš šaty!“ povie ktorési z nich.

„A čo tu robíš? Prečo si tu?“

„Kde máš rodičov?“

„Prečo nie sú s tebou?“ hrnú sa otázky zo všetkých strán.

„Zomreli. Za náletu, keď sme evakovali.“

Udivené deti hľadajú smutne, no pritom zvedavo. Čakajú. Povie im ešte niečo? Každé mlčí. Tu ktorési vytiahne kus posúcha. Podá mu ho. Dievčatko ho s radosťou prijme. Poniectoré odbehnú domov a donejú kadečo. Mlieko, zemiaky, uvarené vajíčka. To všetko ukladá do uzlíčka. Má tam toho poriadnu kôpku.

Pomaly sa stmieva. Dievčatko sa poberá ďalej. Voz sa stráca v zákruhte. Deti ho sprevádzajú dlhým pohľadom. Po chvíli sa ktorési ozve:

„Lutujem ju, ty nie?“

„Aj ja. Chúďa.“

„Úbohé dievča.“

„A vráti sa ešte vôbec?“

„Možno. A keď sa vráti, potom ju už nepustíme,“ rozhodlo jedno z detí.

Dedinou sa ozýva more detských hlasov. Pomaly všetko stíchnie.

Prišla. Vrátila sa už o niekoľko dní. Deťom sa ich najväčšie pranie splnilo. Hanku prijali do opatery ľudia v dedine. Bola spokojná a šťastná, ale na útrapy vojny nikdy nezabudla. Poznala však, že vojna nevyničí pravú ľudskú lásku. Dali jej ju cudzí ľudia.

Takto spomína na vojnové dni moja mama.

Gabriela Onuščáková,
ZDŠ Zemplínska Teplica

J. Karpilová, LŠU Malacky

Žatva

*Leto prišlo medzi nás.
Kosiť bude treba zas.
Kombajnov je veru dost,
vítaný je každý hosť.*

*Stroje sú už v plnej práci,
kosia starí i zväzáci
až do zrodu hviezdíček...
Každý ľúbi chlebiček.*

Luboš Bošanský,
II. ZDŠ Topoľčany

Milan Bajtek, ZDŠ Drieňová, Bratislava

V znamení piatich kruhov

*Päť kruhov spolu,
to je veľká sláva.
Plyšový macík na ne
pozor dáva.*

Renáta Pipiaková, LŠU Trebišov

*Dávaj pozor na ne
ako oko v hlave,
aby sa nerozkotúlali
po zelenej tráve.*

Naozajstný hnev

Hnevám sa na vás, deti. Že prečo?

Nehanbím sa za to, že môj otecko s nami nespáva v noci doma a je pekárom. Veď každá práca je potrebná.

Vy si v noci pekne spinkáte a môj ocko sa ponáhľa s druhými tetami a ujami upiecť zlatulinké chrumkavé rožky, voňavý a ako vatička mäkký chlebič.

Renáta Juračková, ZDŠ Diviacka Nová Ves

A vy čo robíte v škole?

Niekedy ani nezahryznete do toho daru prírody a šup s ním do koša.

Viete, čo mu raz tie rožky pošepkali?

Keď nás tu deti nemajú rady, odídeme tam, kde hladujú a kde si nás budú vážiť.

A majú pravdu!

Nočná návšteva

ALOIS MIKULKA

Nedávno pristál v noci na susedovom dvore lietajúci tanier. Vystúpili z neho dvaja prečudesní chlapíci s trúbkovými ušami a nosom. Opatrne sa poobzerali, schytili búdu aj so spiacim Barykom, naložili ju do lietajúceho taniera, a skôr ako by si narátal jeden a pol — boli fuč!

Lenže neuplynula ani hodina a lietajúci tanier už zasa pristával na susedovom dvore. Z dvierok vyletel Baryk a za ním sa vykotúlala jeho búda. Potom sa vysunuli skladacie schodíky a po nich vybehol jeden z vesmírnych chlapíkov. Ustavične si škriabal všetky trúbky a pritom rapotal: „Ty jeden škaredý pozemšťan! Zamoril si nám týmito svojimi malými zúrivými hryzošmi, čo máš v kožuchu, celý náš vesmírny koráb! Čert nám tá bol dlžen!“ A odpľul si z maličkého tutkátka, nastúpil a lietajúci tanier zasa odletel.

Rozospatý Baryk za ním ešte chvíľu zíval, potom naširoko zívola a zaliezol do prevrhutej búdy. A v tom okamihu pokojne zaspal.

Prel. DANIEL HEVIER

Plavkyňa

RUDO MORIC

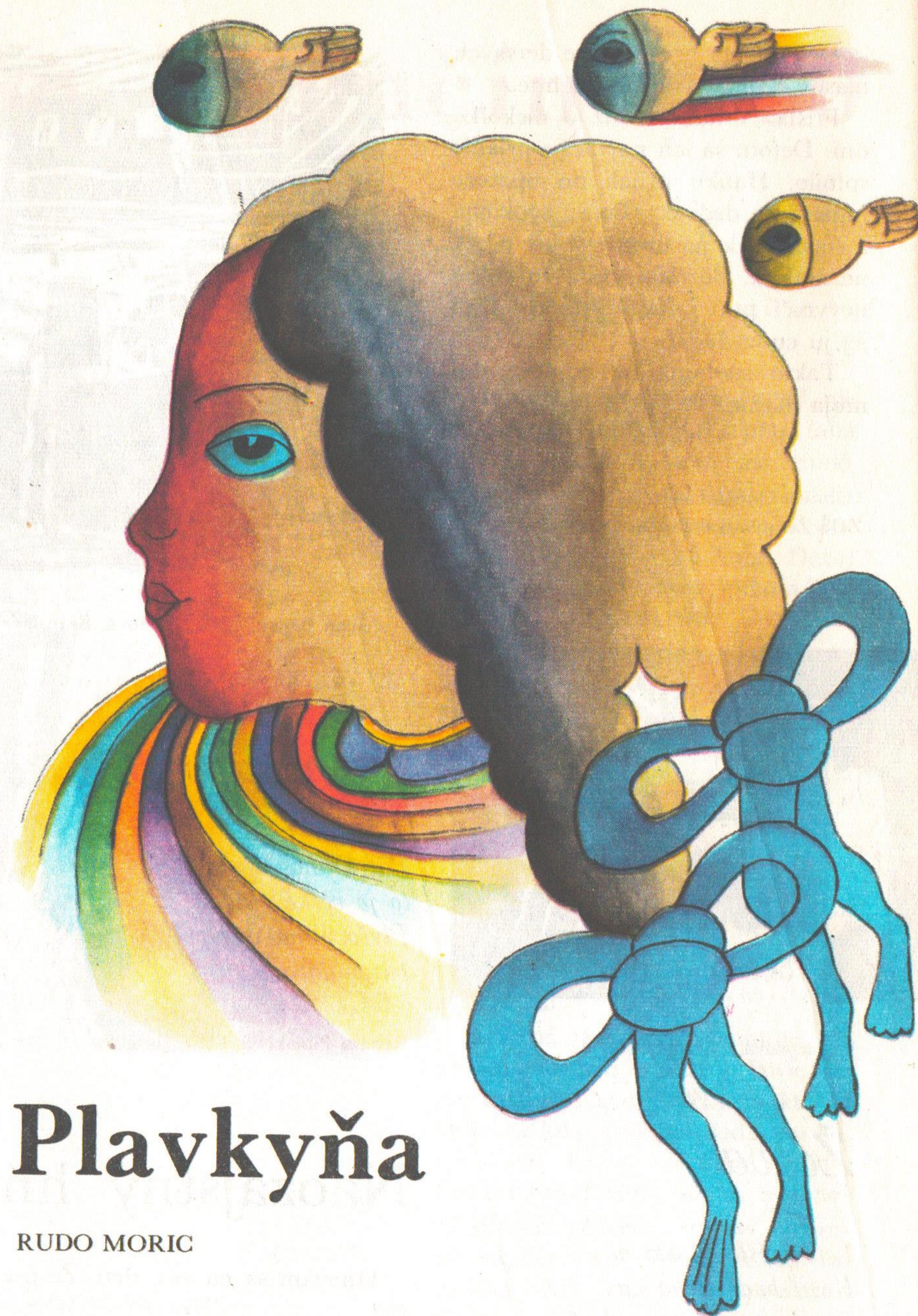
Bolo to radosti, bolo to nedočkavosti!

Súdzružka učiteľka prezradila deťom, že pôjdu do mesta na kúpalisko a budú sa učiť plávať.

„Každý človek má vedieť plávať, aby sa neutopil,“ povedala.

V noci pred cestou na plaváreň sa Zuzka často budila. Ešte nie je deň? Ale deň sa nijakovsky neponáhľal, takže Zuzka sa musela ešte pred plávaním učiť trpezlivosti.

Keď sa vrátili z kúpaliska, to bolo rečí!

„Mama, mamulienka, takto sme skákali do vody!“

A šup zo stoličky na zem.

„A takto sme robili rukami. A predstav si, plávať nás neučila súdzružka, ale jeden ujo. Aj nám ukázal, ako sa pláva. Letel ako šíp. Aj sa potápal.“

Keď prišiel domov ocko, všetko sa zopakovalo. Zuzka zoskočila zo stoličky, na koberci ukazovala, ako robili rukami, ako nohami. Odrazu pribehla do kuchyne za mamou.

„Mamička, napuť do vane vodu, ukážem vám, ako viem plávať.“

„Ale choď, Zuzka! Či nevidíš, že varím večeru?“

„A kedy budeš mať čas?“

Mama porozmýšľala.

„Vieš ty čo, keď pôjdeš spať, napustím vodu do vane, a ty nám to ukážeš.“

Zuzka sa teda učila čakať. Napokon sa dlhý večer skončil a mama zavolala:

„Plaváreň je pripravená!“ Hneď nato šla odoslať Zuzkinu posteľ.

Zuzka sa náhli, ponáhľala. Rýchlo, rýchlo. Čľup do vody!

„Už plávam!“

Pribehla mama do kúpeľne, za ňou ocko. Odrazu len mama zalomí rukami.

„Zuzka, veď ty máš na sebe pančucháče, aj košielku! Ani vrkôčiky si si nerozplietla.“

Pozrie sa Zuzka na seba — a naozaj. V nedočkavosti celkom na to zabudla.

„To nič,“ smeje sa ocko. „Aj tak to treba vyprať. No ukáž už, ako treba plávať! Čo robiť s rukami, čo s nohami.“

Zuzka to ukázala. Voda striekala doširoka, dovysoka. Mama musela dva kroky cúvnuť, ockovi aj na palec stúpila.

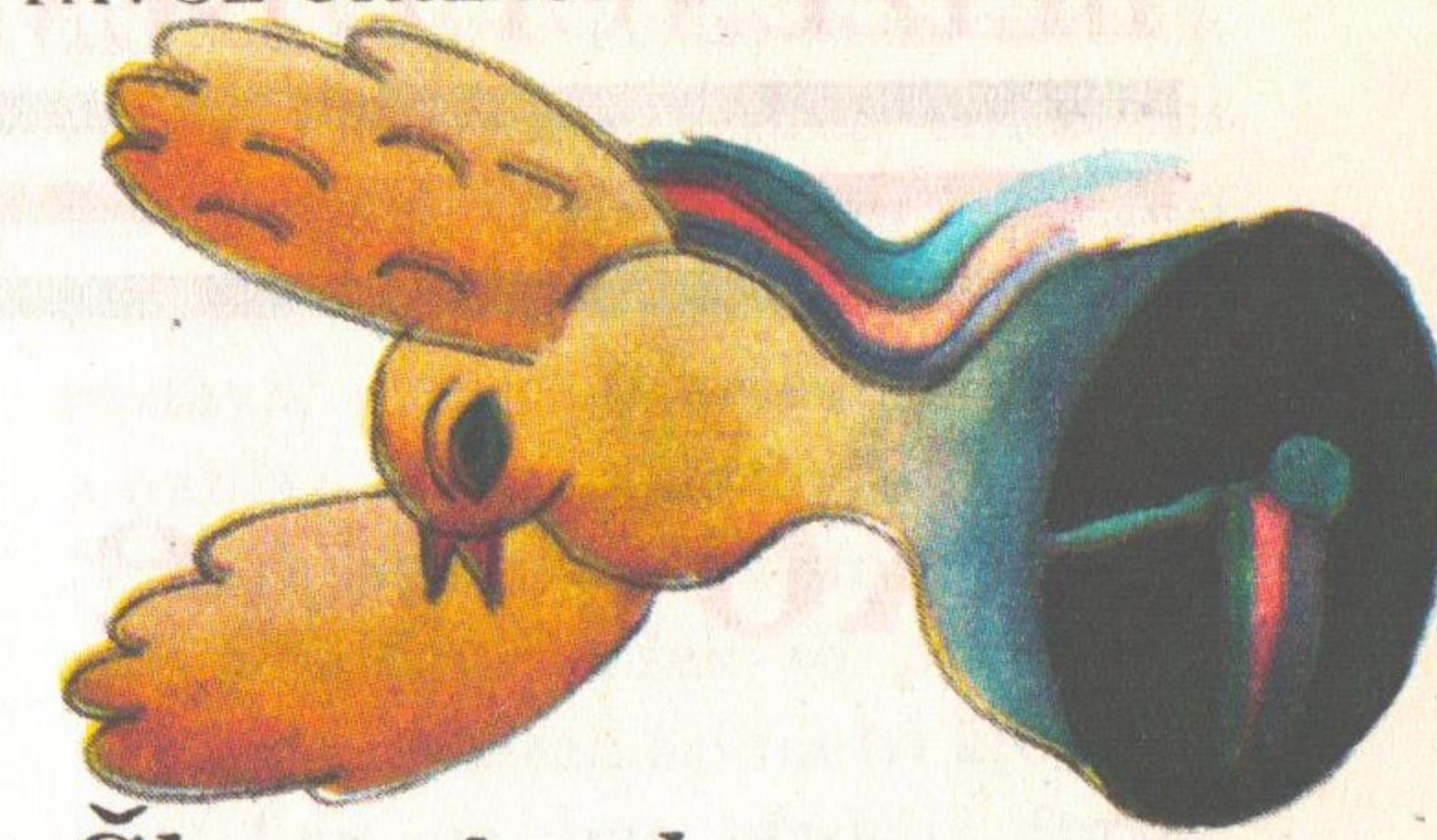
„Výborne,“ vraví ocko. „Len sa uč, Zuzka, potom si spolu pôjdeme zaplávať. A naučíme aj mamu, dobre?“

Mama sa rozosmiala.

„Mňa vy veru učiť nemusíte. Raz vám to ukážem, len mi musíte pomôcť umyť riad a poupratovať, aby som mala čas ísť s vami!“

Potom plavkyňu vyzliekla a mydlom ju poriadne vymydli-la, sprchou opláchla, ručníkom vydrhla. A šup do posteľe!

PAVOL ORSZÁGH-HVIEZDOSLAV

Škvránok

Čo to cengá z oblohy,
cengá-lengá zvonkom-bonkom
nad ostredkom, nad záhonkom
oziminy, ďateliny?

Ty sa, škvránok môj milý,
výškou honíš, piesňou zvoníš,
spevcov triedu na besedu
zhromažďuješ, rozdeľuješ
medzi nich aj úlohy?

Lastovičky

Čo to vrta pod strechou,
vrta-škrtá liečkom-priečkom,
čvrlíkavým nebožičkom?
Sláčik, vtáčik-neletáčik,
vari brnká na husličky?
To vy, párne lastovičky,
vrkocete, štebocete
do srdca nám útechou?

Upravil VOJTECH MIHÁLIK

Ako sme sa stretli

Volajú ma Bosina a som celkom obyčajné dievča. Nikdy by som si nedovolila zaťažovať vás týmto rozprávaním, keby som sa nebála, že zo mňa bude babka a nikto sa nič nedozvie.

Tak najprv, prečo ma volajú Bosina. Jednoducho preto, že rada chodím bosá. Poradil mi to školský lekár, a tak sa mám na čo vyhovárať. Bola som ešte krpec a hrozilo mi, že budem mať plochú nohu. A tak hneď ako sa začne leto, odkopnem topánky čo najhlbšie pod predizbovú skriňu. Problémy s týmto zvykom mám iba v škole, tam sú povinné prezuvky. Ale ináč si na mňa spoluobčania už zvykli a prestali domrzáť. Neotravujú v obchodoch, na ulici, ani v autobuse. Dokonca ani doma. To je fakt najdôležitejšie. Lebo keď sa moja najbližšia spoluobčianka, mama, rozhodne niečo nariadiť, aj vy by ste zmizli kade ľahšie.

Ale občas sa mi podarí mamu dobehnúť. A rovnako si so svojimi rodičmi vedia poradiť aj moji kamoši: Rapkáč, Tono a s istým váhaním aj ôsmak Miro. Lebo Miro neklame rád. Jeho rodičia si to nezaslúžia, jednoducho sú baladni. Výhovorku tentoraz vymyslel Tono. Tonov nápad prešiel vo všetkých rodinách. Proti kondičnému tréningu neprotestovala ani jeho babka, hoci ne-

mala ani tušenie, čo je hádzaná. Nerozoznala ju od basketu, hokeja a iných hier. Všetky ich však mala rada a náruživý sledovala v televízii. Iba podotkla, že keby sa ten šport pričasto opakoval, upozorní otca, keď sa vráti zo služobnej cesty. O mame sa ani nezmenila, veď je chorá a netreba ju zaťažovať.

Uveril aj Mirov otec, ibaže sa mu nepáčilo, že deti organizujú kondičné behy bez podpory dospelých. Keď majú záujem, treba zorganizovať krúžok. Na najbližšom zasadaní školského výboru bude presadzovať, aby sa venovalo športu viac prostriedkov a času. To Mira upokojilo. Najbližšie zasadanie rodičovského združenia bude až po prázdninách.

Môj otec práve utekal na autobus a mama ho vypravádzala ako vždy až po dvere. Zatiaľ som hodila do lavóra s penou žlté hádzanárske tričko. My sme žltí, ôsmaci červení. Mama sa čudovala nad toľkou horlivosťou, sama som si dosiaľ okrem malej bielizne nič neprala. Natešene mi ukazovala, ako sa zo špinavého, vyfahaného trička stane vzor z výkladnej skrine. Dokonca mi odpustila aj nákup a škrabanie zemiakov, len aby som nezmeškala kondičný tréning o tretej.

Napokon mal ťažkosti iba Rapkáč. Napriek tomu, že použil osvedčenú taktiku a dovedol domov

Tona, ktorý vystupoval ako jeho osobný tréner. Tvrdili, že Rapkáč si musí zlepšiť kondičku a Tono ako najlepší bežec za to nesie zodpovednosť. Ale Rapkáčov otec určil iné poradie hodnôt. Najprv deják a potom, hoci večer, kondička. Nijaký les, stačia bloky domov. A tak Rapkáč ušiel tajne, hoci vedel, čo ho po návrate čaká.

„Tak čo?“ poobzeral sa Miro, keď sme prišli do lesa na miesto stretnutia.

„Toto,“ vmietol mu do tváre Rapkáč a vypálil Mirovi šušku rovnako do brucha. To sa tak na neho podobá.

Bola to dobrá šupa. Mira však vôbec nedojala. Rozvážne sa zohol a zvedavému Rapkáčovi rozpučil prašivku rovnako pod nosom. Takže udalosti sa vyvíjali ako vždy bez výmeny vzájomných mierových ubezpečení. Ja som bola s Miro,

Tono s Rapkáčom. Strielali sme po sebe, hádzali sa o zem, bolo nám jednoducho baladne.

Tono zamieril. Vtom som ich zbadala! Strhla som mu lakeť. Strela minula Mira o dobré tri metre, mierila si to rovno do koruny borovice. Do nich.

Vtedy ich zazrel aj Tono. Tí dvaja boli dajakí čudní. Čo to majú

na sebe? No, žasla som. Vyzerali ako čosi medzi turistami a cirkusákmi. Tu a teraz? Cestu k Medvedej skale nevyznačkovali a okrem toho sa ešte ani nezačala turistická sezóna. V cirkuse raz vystupovali podobní chalani, cvičili na lietajúcej hrazde. Ale pokiaľ viem, nikde v okolí nie je teraz cirkus. A nijaký cirkusák by sa takto nepresúšal medzi civilmi.

Pre istotu som o pár krokov ustúpila. Za mnou Tono a Miro. Človek nikdy nevie.

Vtedy na chalany, usadených medzi konármi borovice, dopadla celá séria ostrých striel. Trubiroh

Rapkáč bol v siedmom nebi. Ten sa nikdy nenaučí konať diplomaticky.

Cudzí chalani na neho hľadeli, vôbec sa nekryli a jeden na druhého čudne pišťali. Zarazene sme na nich civeli.

„Možno je to ich reč,“ zašepkal Tono.

„Ale odkiaľ potom prišli. Z Činy?“ rozmýšľal Miro.

„Ty si to vybavil, Rapkáč,“ precedil Tono cez zuby.

Vtedy som zbadala, že sme v kaši. Hovoriť sme mohli, ale nič iné. Ako vravím: nič. Nemohli sme sa ani len obzrieť. Ináč by Tono Rapkáča prepálil pohľadom, taký bol napálený.

„Nemáš všetkých doma? Preskakuje ti? Kto ti do nich kázal strielať?“

„Aj tak si do nich strelil prvý. Tebe haraší, aby si vedel.“

„Jemu to ešte asi nadošlo,“ poznamenala som. Bola som na Rapkáča naštvaná, fakt. „Chalani, ja im to skúsím vysvetliť.“

„Čo komu nadošlo,“ pajedil sa Rapkáč. „Hneď som mohol tušiť, ako sa to skončí, keď sa dá muž do party s babou. Baby len papuľujú, nič iné. Aby ste vedeli, ja som sa aspoň bránil. Ale vy ste sa dali zajat ako kvargle.“

Rapkáč to vlastne povedal prvý. Boli sme dôkladne zajatí. Ovinutí neviditeľnými putami. Ako opantani povrazmi, neschopní pohybu. Alebo vrastení do zeme. Niekedy sa človeku čosi také sníva: chce ujsť, ale nemôže sa pohnúť, celkom zdrevenie. Vraví sa, že hady používajú podobnú zbraň. Alebo pavúky. Uhranú korisť pohľadom tak, že ostane stáť ako pred dverami výťahu. A potom ju pokojne zožerú. Možno aj nás... No, nebolo mi do smiechu.

Hľadeli sme na tých chalany so stále väčším strachom. Medzitým svižne zliezli zo stromu, vlastne sa

len ľahučko šmykli po konároch a blížili sa k nám. Tuším sa mi zavlažili oči. Hádám sa len pred chalany nerozrevem, obávala som sa. Zato Rapkáč sa ani teraz nezaprel, ten nadával bez prestania, naozaj a nahlas. Hlupáni! Somári! Kreténi! No... Vlastne, ďalej vám to opakovať nebudem. Všetky to poznáte...

Chalani zastali asi na tri kroky od nás. Len na nás hľadeli. Spršku Rapkáčových nadávok počúvali tak pozorne, akoby to bola hudba. Rovnako sa správali, rovnako vyzerali. Akési čudné dvojčatá.

„Chlapci, prosím vás, pustite nás,“ triasol sa mi hlas. Ale proti tomu som nemohla nič robiť. „To bol iba omyl, tuto Rapkáčovi pomalšie zapaľuje a nevyšmol si...“ modlikala som a neisto som sa pokúsila o svoj najočarujúci úsmev.

Chalani si ma vypočuli s rovnakým záujmom ako Rapkáča. Tvárili sa ako obecnosť na koncerte. A zrazu som pochopila, že vnímajú iba zvuky a nerozumejú ani slova. Ale na tvári sa im mihol úsmev!

Jasné, že sme sa prestali triasť. Aj úsmevy môžu byť všelijaké, napri-

klad úlisné alebo kruté. Ale tieto patrili na šťastie k tým úprimným. Vtom sme sa nemohli mylíť. Potešilo nás to, dokonca aj Rapkáč stíchol. Hoci sme nevyzerali na popukanie. Ale po úsmevoch sme sa začali dorozumievať pohľadmi. Chalani mali prívětivé, úprimné oči.

„Také vlasy! Takú farbu by si nenarazila ani najbláznejšia ženská,“ komentovala som ticho. Veď aj tak tí žltovlasí ničomu nerozumejú.

„Prezerajú si nás ako exponáty v múzeu. Cítim sa ako za sklom. Motýľ vo vitríne! Už len preto je jasné, že nie sú odtiaľto a možno nie sú ani zo...“ Miro nestihol dopovedať. (Aj tak som vedela, na čo myslel.) Cudzinci ho v polovičke prerušili, začali na nás pišťať svojím myšacím jazykom. Čo teraz?

Pomohol si iba Rapkáč. Nezaváhal a bez rozpakov odpištal. Ale ako! Každému bolo hneď jasné, že svojim pišťaním nadáva. Keď sa nemohol prejaviť v materčine, skúsil to ináč.

Pustili sme sa do smiechu — a po nás aj oni. Smiali sa celkom normálne. Ako obyčajní chlapci. Aspoň to!

Cudzinci boli podľa všetkého trpezliví. Za každú cenu sa s nami chceli dorozumieť. Keď sa im to nedarilo slovami, usilovali sa vraviť celým telom. Tvárou, očami, ústami, dokonca prstami. Vtedy stíchol aj Rapkáč a začal sa milo a hlúpo usmievať. Cudzinci iste pochopili, aký je to úspech. Umlčať Rapkáča nie je len tak. Jeden z nich mu prívětivo kývol.

Rapkáč sa bránil. Ani za svet nechcel počúvať. No nepomohol si. Kráčal za cudzincom rovno do kopca. Meravo ako bábka.

Druhý chalan nám zatiaľ ďalej predvádzal svoju nemohru...

Rada by som mu odpovedala. Tanec mám rada a viem, že sa ním dá často vysloviť viac ako ústami.

A oni nám vlastne tancoval. Bola som však spútaná a vyjadrovať som sa mohla iba tvárou. Ale ako som sa rozjasala, keď konečne pochopil. Priniesol mi prvú vec. Kvet. Výrazne som vyslovila: kvet. Pomenúvala som všetko, čo priniesol a načo ukázal. Trávu, strom, lístok, ústa, oči. „O-zy!“ Opravila som ho. „O-či!“

Cudzinec si však medzitým väčšmi všímal Tonove posunky. Každý by uhádol, že Tono má starosť o Rapkáča, ktorý bol už parádne

ďaleko. Napriek strmému kopcu a svojej váhe. Zlostila som sa na Tona, že prerušil moje systematické pokusy o dorozumenie a porozumenie. A tak som si uvedomila až po prvých krokoch, že strpnuto stúpam vedľa Tona a Mira. Napokon mal Tono väčší úspech ako ja!

Pokúšala som sa zapamätať si cestu. Vôbec som sa tu nevyznala, tak ďaleko v hore som ešte nebola. Keby sa nám teraz niečo stalo, kto vie, kedy by nás našli. Komu by vôbec zišlo na um...

Napokon sa pred nami otvorila čistina. Staré rúbanisko. Pravdepodobne dôsledok požiaru alebo dajakej dávnej víchrice. Ľesní robotníci kmene spílili a zo stromov ostali len osamelé široké pne. Tie po čase zarástli a jeden po druhom práchniveli. A teraz to najdôležitejšie: medzi kýptami stromov trónila raketa. Aspoň mne to bolo hneď jasné. Aj to, že nebola pozemská!

Z rakety vystúpil prvý chalan. Niesol dve lesklé koruny, akoby chystal kráľovskú korunováciu. Zamieril s nimi k Rapkáčovi, ktorý sedel v akomsi priehľadnom kresle, alebo čo to bolo. Okolo neho ležali predmety, ktoré som nevedela pomenovať, lebo som ich dovtedy nevidela. Mali čudné tvary, takmer všetky boli z tej istej priesvitnej hmoty ako kreslo. Cudzinec pristúpil k Rapkáčovi a upevnil mu na hlavu jednu z korún. Bol to útvar s mnohými anténami. Zahryzla som si do pery. Mali by sme Rapkáča vyslobodiť, len ako... Ale zasa som sa nevládala pohnúť. V Tonovej a Mirovej tvári sa zračilo to isté zúfalstvo.

Rapkáč sa panicky usiloval zhodiť antény z hlavy. Kričal, že prúd bude možno silnejší, ako znesie jeho mozog (ako keby mal najkvalitnejší mozog na svete), alebo mu to prepáli hlavu, možno ho to aj zabije. Cudzinci sa ho nešťastne dotýkali, prosili.

„Drž! Ak ťa to nepoložilo doteraz, už ti to nič nespraví!“

Zakričal mu Miro.

Rapkáč rezignovane stíchol, veď čo iné mu zostávalo. Ležal v kresle ako nevládna handra. Strašné pozerať. Zavládlo napätie.

„Teraz mu číta myšlienky,“ zašepkala som.

(Pokračovanie)

Píše ALTA VÁŠOVÁ

ILUSTRUJE MAJA DUSÍKOVÁ

VESELÝ STĹPEC

JOZEF PAVLOVIČ

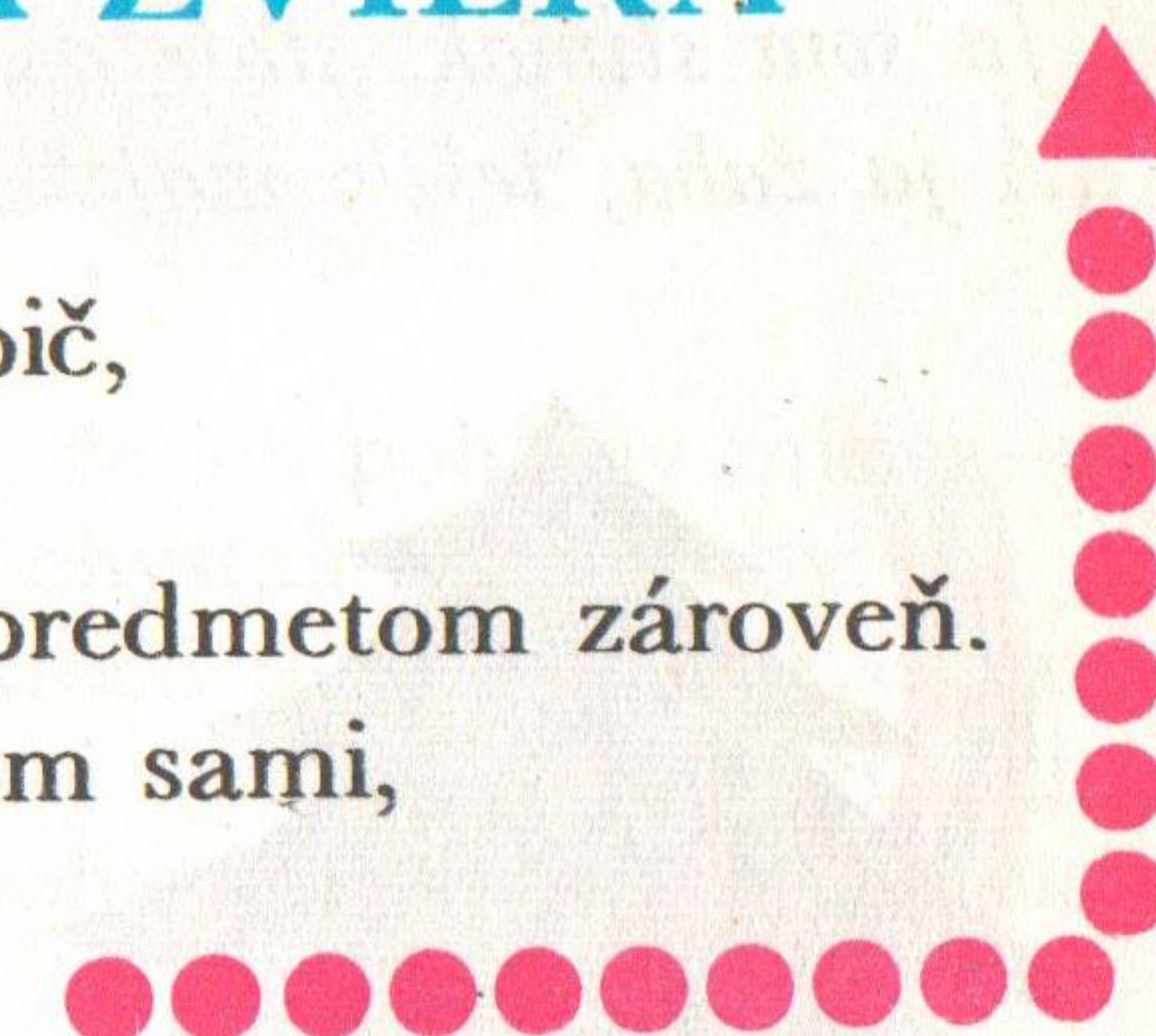
Dobrák učiteľ

Žiak vôbec neovládal vetný rozbor. Plietol si podmet, prísudok a predmet. Hrozilo mu, že prepadne. Učiteľ bol však dobrák od kosti, preto ho vyvolal na opravu. Dal mu rozobrať túto vetu:

ZVIERA ZVIERA ZVIERA

Či žiak chcel a či nechcel, musel dostať jednotku ako bič, lebo každé slovo vo vete je podmetom, prísudkom i predmetom zároveň. Konečne, presvedčte sa o tom sami, či nemá táto veta úroveň!

Žiaci

ŽIAK, ktorý urobí hrdinský ČIN, je ČINŽIAK. ŽIAK, ktorý nerobí nič, iba hľadá na NEBO, je NEBOŽIAK.

A ak ŽIAK získa doktorát, stane sa z neho DRŽIAK.

Hral som šach. S učiteľom. Prehral som. Dva razy za sebou. Lebo to bol

MAT E MAT IK

Zoznamovanie

*Vietor na dva prsty píska.
Keď huňaté konáriská
sosnám ovanie,
tak sa začne
to senzačné
zoznamovanie:*

„Ja som hýľ.“
„A ja som sojka.“
„A ja som brat zajka Bojka.“
„Ja som slimák, stále doma...“
„A ja žaba, tešilo ma!“

Čučoriedky

*Čučohusté čučoriedky
v čučohore čušia,
skrývajú sa ušiam.*

*Ale oči prídu na ne —
už mám líca maľované.*

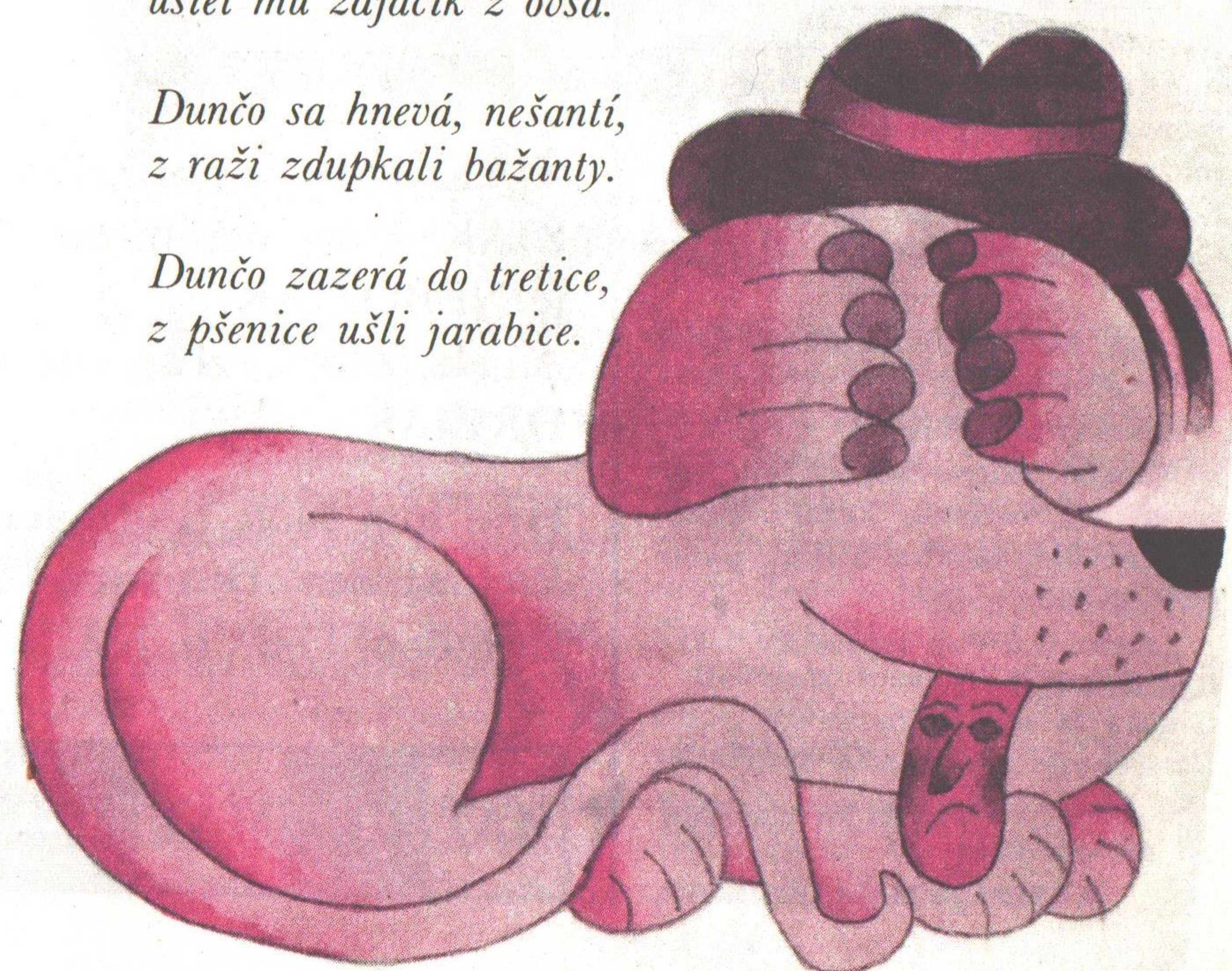

Dunčo má náladu pod psa

*Dunčo má náladu pod psa,
ušiel mu zajačik z ovsu.*

*Dunčo sa hnevá, nešantí,
z raži zdupkali bažanty.*

*Dunčo zazerá do tretice,
z pšenice ušli jarabice.*

Pančo

PETER ANDRUŠKA

Keď na to teraz myslím, mám pocit, že aj tie akváriové rybky, ktoré sme na Petra a Pavla viezli na chalupu, chápali, že v nasledujúcich dňoch sa musí zbehnúť zopár neobvyčajných príhod, veď — práve sa začínali prázdniny! Psík Suli nenávidí auto a zakaždým, keď v nedeľu popoludní odchádzame z chalupy, najradšej by sa zahryzol do pneumatiky. Teraz však zhovievavo prijímal hukot motora. Pobiehal po terase a vítal nás so zdravým sebavedomím spoľahlivého strážcu. Mačky sa správali zdržanlivejšie. Presnejšie, zaujímali sa najmä o obsah košíkov, ktoré sme vyberali z auta.

Naša chalupa bola v jasnom letnom popoludní pôvabná, no deťom, Petrovi a Jane, sa ešte neprestalo cnieť po belasom Jadranskom mori, po čarovnom mestečku Piran, utešenom pobreží s palmami a alejami pínii a citrusov, a tak som rozmýšľal, ako ich presvedčiť, že prázdniny pri mori sú síce pekné, ale rovnako vzrušujúce môžu byť aj zážitky z dedinského dvora. Priznávam sa, nič rozumné som nevymyslel, zato mi pomohla náhoda. Vari na tretí deň ma žena aj obidve deti čakali pri vrátach. Tváre im žiarili od radosti!

„Máme Panča!“ vyhlásila Jana, len čo sme vošli do dvora.

Panča! Už-už ma premáhalo sklamanie. Moje deti sa totiž okrem iného vzrušujú tým, že všetkým zvieratkám, ktoré nám pobiehajú po dvore, s veľkou chuťou vymýšľajú mená. Bol som presvedčený, že na Panča premenovali niektorého kohúta alebo toto meno prisúdili niektorému z našich snehobielych holubov kingov. Kdeže!

„Tak hľadaj už!“ vyzval ma Peter a ja som

konečne postrehol, že ich pohľady miera ku kletke, ktorú sme chystali pre holuby.

Rezko som vykročil a urobil som dobre. Vo voliére na dlhej štvorhrannej tyči sedel nový člen nášho bohatého zvieracieho spoločenstva — Pančo! Napriek maturite z lesníckej školy nebol som si v prvej chvíli istý, čo to na mňa upiera veľké žltohnedé oči, v pravidelnom rytme kyvká hlavou a vyľakane vykrikuje na celý dvor ki-ki-ki!

„Meno už má,“ povedala žena, „ešte musíme určiť, aký je to vták.“

Po dôkladnom celovečernom štúdiu lesníckej zoológie a poľovníckej príručky sme sa dohodli, že v našej voliére sídli sokol myšiar, jeden z najrozšírenejších dravcov, ktorý sa zdržiava na celom území našej vlasti, živí sa najmä myšami, ale — ako sme sa mohli presvedčiť — nepohrdne ani čerstvou hovädzinkou. Ešte v ten večer sme sa rozhodli, že si sokola ponecháme. Deti boli od radosti celé preč. Ich prázdniny konečne nadobudli zmysel: budú sa starať o sokola, skúmať ho a pri troche trpezlivosti sa čo-to podučia aj zo zásad sokoliarstva.

Na druhý deň sme zhotovili kletku, dostatočne priestranú, aby náš hosť mal výhľad

na všetky strany. Ba aj na šírú oblohu, a zmajstrovali sme aj vodiaci remeň. Peter si zohnal starú koženú rukavicu, aby mu pri výcviku sokolie pazúriky nedodriapali ruku. Môžem povedať, že z môjho syna sa stal razom najpohotovejší nakupovač: nepovedal by švec, a zaraz bol nazad z mäsiarstva a cez drobné oká drôteného pletiva podával Pančovi kúsky mäsa. Sokol ich bez váhania bral do zobáka, zachytával si ich pazúrmí a trhavo z nich ujedal. Tak to šlo dva dni. Na tretí deň ráno ostal náš Pančo utiahnutý v kúte kletky a nedal sa prilákať kusom mäsa, dokonca ani kuracími vnútornosťami.

Hneď mi bolo jasné, že žiali. Čoskoro to pochopili aj deti, ibaže nemal kto povedať, čo sme si všetci mysleli. Napokon sa rozhodla Jana:

„Mali by sme ho pustiť na slobodu.“

„Nedbám,“ povedal horko-ťažko Peter, „tak si ho teda pustite.“

„Ešte by nám tu zahynul,“ povedal som, aby som ich utvrdil v presvedčení, že sa rozhodli správne.

Otvorili sme dvere kletky, sokol zo tri razy urobil ki-ki-ki a frnk... Plavne letel ponad záhradu, vzápätí sa vzniesol do výšky, zakrúžil nad blízkym okolím a zmizol v korunách vysokých agátov konča našich záhrad.

„Tak, a je po zábave,“ povedala žena.

Videlo sa mi, že cez tieto prázdniny sme smutnejší deň už nezažili. Peter a Jana dokonca odriekli účasť aj na večernom pečení rýb na rošte, a to už je čo povedať: ohnisko sme postavili na výslovné želanie detí, zapísali sme sa do rybárskej organizácie, kúpili sme si rybárske lístky, od včasného rána trčali pri rybníku a striehli na hladinu. Dokonca sa nám podarilo uloviť dvoch súcich kapríkov, a vidíte... Daržo, proti smútku nieto lieku, ako vravievala moja stará mať.

Ráno, aby nám rýchlejšie plynul čas, vyšli sme do záhrady a pleli sme burinu. Robili sme až do chvíle, keď sa odkiaľsi ozvalo známe ki-ki-ki. Vystrelo nás to ako struny. Pančo sedel v kletke, akoby sa nechumelilo, pokyvkával hlavou a ohlášal sa ki-ki-ki,

Keďže sa s Pančovým návratom začali ohlášať aj susedia (sťažovali sa, že sa im kurence, celé vyľakané, ukrývajú pod chlieviky), stáli sme pred novou úlohou: ako uchrániť Panča pred nejakým samozvaným strelcom. Bolo nám totiž jasné, že sa náš sokolík

rozhodol zdržiavať v blízkosti našej chalupy. Získali sme si jeho priateľstvo, musíme sa o neho aj postarať. Videli sme len jedinú možnosť: držať ho v kletke, či sa mu to bude páčiť alebo nie. Chvíľu sa možno bude mosúriť, držať hladovku, nakoniec sa však umúdiri, a keď nie, časom ho vynesieme do lesa, nech si tam užíva slobody. A tak sa za Pančom zasa zatvorili dvierka kletky. Zagánil na nás, akoby sme ho sklamali, lenže ako vysvetliť takému vtákovi, čo vie len ki-ki-ki, že nič iné sme nemohli urobiť, keď sme nechceli, aby mu nejaký ostrostrelec prevítal guľkou krídla?

Nadišli dni priam kráľovské! Naša záhrada sa premenila na veľké cvičisko, na arénu, kde Pančo denne zvädzal tuhý zápas o slobodu a zároveň privykal na život v zajatí. Peter s ním trpezlivo chodil medzi stromami, viničom a kríkmi ríbezlí, púšťal ho na vodiacom remeni, nech si polieta. Pančo sa sprvu pokúšal uletieť, prudko sa vrhal k oblohe a strhnutý remeňom padal na zem, až sa ako-tak umúdril a po každom krátkom lete si

pozorne sadal na chlapcovo plece. Bol som si istý, že si neprivykol na život v kletke, pretože krátke výlety a lety mu nespôsobovali radosť, ale upokojil sa. Akoby sa rozhodol vystriehnuť svoju príležitosť. Boli sme pevne rozhodnutí, že do konca prázdnin ho na slobodu nepustíme. Ja osobne som dozeral, aby kletka bola vždy dobre zatvorená a oká vodiaceho remeňa tesne priliehali k nohám. A práve mne sa musela prihodiť tá nepríjemnosť: Pančo mi jedného dňa uletel. Ešte predtým, ako sa deti pozobúdžali, vyšiel som si ku kletke, že nášmu operenému kamarátovi vymením vodu. Pančo stál utiahnutý v kúte, unavene privieral oči. Tak je to správne, kamarát, povedal som mu a vhodil som mu kúsok hovädzej pečene. Keď siahol po nej, otvoril som na kletke dvere. V tej chvíli Pančo frnk, a už ho nebolo. Jeho ki-ki-ki sa ozývalo z nesmiernej výšky a mňa premochol pocit nešťastia. Napodiv moja nešikovnosť nikoho z rodiny zvlášť neprekvapila.

„To si celý ty,“ poznamenala žena.

No Peter mi podal záchrannú ruku:

„Keď sa nášmu Pančovi väčšmi ráta sloboda, nech si lieta. Pre istotu nechajme kletku otvorenú.“

Pančo sa vracal ešte vari týždeň. Priletel, sadol si na strechu, odtiaľ sa spustil na kletku, preskúmal okolie, vošiel, natrhal si mäsa a zasa bol preč. Mali sme dosť príležitostí, ale kletku sme za ním už nikdy nezatvorili. Keď sa mu u nás páči, priletí, vraveli sme si ešte aj vtedy, keď už bolo isté, že nepriletí.

Prešiel pomaly rok. Leto sa preklenulo do jesene. Jeseň vytlačila rozmarná zima. A dnes už aj z mrazivých dní slnko ukrajuje riadne pláсты. Na oblohu kreslia krivolaké čiary krídle divých husí. Je mnoho vecí, ktoré treba skúmať, pozorovať, no aj v tej záplave nových zážitkov a dojmov sa nám stane, že zastaneme a ticho načúvame, či sa odkiaľsi neozve známe ki-ki-ki. Neozve sa a my sme občas smutní. No je to príjemný, povedal by som pekný smútok. Nezostáva po ňom prázdno v duši.

Prvá knižka

JÁN BODENEK

Bolo to tak dávno, že sa už len celkom matne pamätám na to popoludnie. Ale predsa — pamätám sa...

Mladé jarné slnko zohrievalo priedomie dlhého prízemného domu, v ktorom bývali robotníci blízkej továrne. Na priedomí stáli dvaja chlapci — čierny a belavý.

Belavý povedal:

„No, kto vydrží dlhšie pozeráť do slnka?“

„Ja!“ odpovedal čierny.

„Tak poďme! Raz, dva, tri! Teraz!“

Chlapci zodvihli oči proti páliacemu slnku, pozreli doň, a hneď sklonili hlavy.

„Ešte raz! Raz, dva, tri! Teraz!“

Znovu zdvihli oči proti slnku, ale vtom

vybehol spoza rohu dlhého domu tretí chlapec — kučeravý. Nad hlavou mával pokrkvanou, ufúľanou knižkou a kričal:

„Tonino. Tonino! Mám knižku!“

Kučeravý chlapec dychčal od behu, ale oči, tvár a ústa sa mu usmievali nadšením. Pribehol na priedomie a vybuchol:

„Jánošík! Všetkých pánov pochytil a zavrel do pivnice! Ohromné!“

Dvaja chlapci-slnciari sa vrhli k nemu a štyri ruky siahli za knižkou.

Kučeravý dvíhal ruku s knižkou nad hlavu, uhýbal belavého rukám, kľučkoval s knižkou raz nad hlavou, raz za chrbtom, hľadal Toninove ruky. Po chvíľke kľučkovania vsu-

nul knižku do rúk čierneho. Čierny schmatol knižku obidvoma dlaňami, ale ruky belavého hmatkali za knižkou ďalej, pričom pred očami mu v rýchlom slede bežali tie nesmierne krásne a vzrušujúce veci, o ktorých sa v knižke písalo, o ktorých už od chlapcov počul, ale knižku o nich ešte nečítal: lebo on ešte nikdy nemal nijakú knižku... A teraz je tu, teraz by ju mohol mať a dozvedieť sa, ako Jánošík všetkých pánov pochytil a zavrel do pivnice...

Chlapec sa roztriasol od vzrušenia a v tom vzrušení hmatkal za knižkou v rukách čierneho. Odrazu urobil chmat! — a už ju mal, už bola jeho...

Pritiahol si knižku na prsia a chvíľku stál udivený nad tým, že ju má v rukách, že je jeho. Pozrel prekvapene na kučeravého, potom na čierneho. Aj oni hľadeli na neho a čudovali sa, že ju má. Od prekvapenia všetci traja lapali vzduch a dychčali. Potom kučeravý veliteľsky povedal:

„Daj knižku Toninovi! Dal som mu ju!“

Belavý stál s knižkou pritisnutou na prsiach a žašeptal:

„Nie... nedám!“

„Daj mu ju!“ opakoval veliteľsky kučeravý. „Jemu som ju požičal!“

„Ale ja... ja...“ šepťal vzrušene belavý.

„Daj mu ju! Ani ty si mi ešte nikdy knižku nepožičal! No, požičal si?“ povedal dôrazne kučeravý a položil ruku na knižku, ktorú belavý pritískal na prsia.

Chvíľku čakal, lebo belavý mlčal.

„Tak požičal si, alebo nie?“

Belavý pootvoril ústa — znovu od prekvapenia. Ani nevedel, ako v tom prekvapení zašeptal:

„Nepožičal...“

„Tak teda! Už aj ju pust!“

Belavý hľadá na prísnu tvár kučeravého a uvedomuje si, že on mu naozaj ešte nikdy knižku nepožičal...

To bola pravda, lebo on ešte nikdy nijakú knižku nemal...

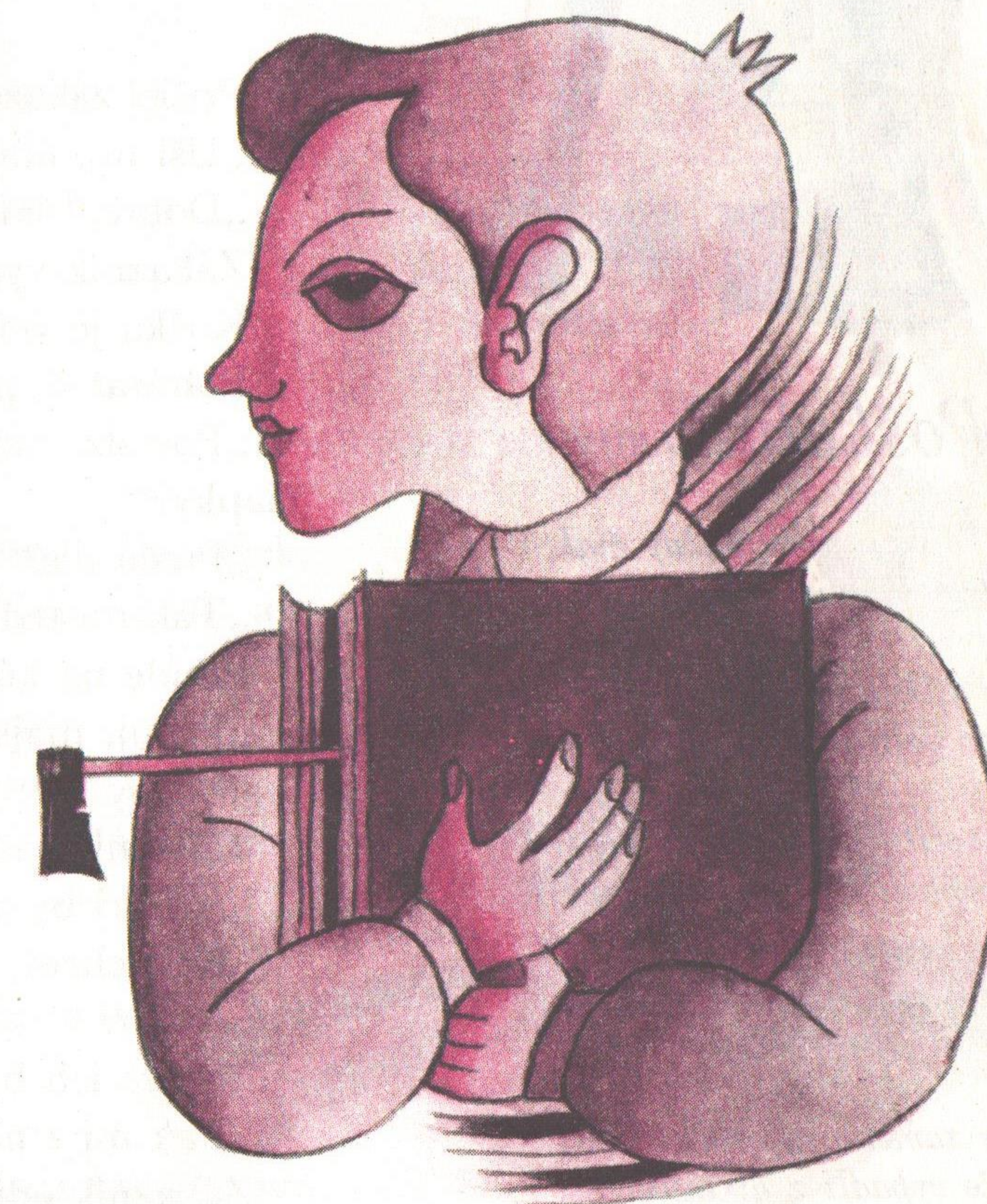
Ako si to chlapec uvedomil, prsty, ktoré zvierali knižku, povolili...

Knižka spadla na zem.

Kučeravý ju schmatol a vtisol do rúk Toninovi. Tonino v nej chytrou zalistoval a kučeravý mu v nej ukazoval prstom.

Kučeravý a Tonino, zohnutí nad knižkou, odchádzali...

Belavý stál a smutne hľadel za nimi. Ale cítil, že sa nemôže na kučeravého hnevať, lebo kučeravý mal pravdu: ani on mu ešte nikdy nijakú knižku nepožičal.

Čo vyrastie...

Čuduje sa lienka Lenka.
Čo vyrastie zo semienka?

Prvosienka!
Druhosienka!!
Tretiosienka!!!
MILIÓNSIENKA!!!!

Každá v zlatých podkolienkach,
každá ako cverna tenká.

Poškolník

To vám povie každý žiak:
pán školník je poškolák.

Po škole potichu chodí,
do večera derie schody,

prečíta pár detských knížiek,
vyplaší šesť školských myšiek,

uloží vypchaté slony,
utrie Slovník cudzích slov

a zametie ypsilony,
čo vypadli z diktátov.

Zákazník a majster

ARMÉNSKA ROZPRÁVKA

Prišiel zákazník k majstrovi, doniesol ovčiu kožu a vraví:

„Uši mi, majster, čiapku z tejto kožky.“

„Dobre,“ odpovedá čiapkár.

Zákazník vychádza z dverí a myslí si:

Kožka je veľká, možno by z nej vyšli aj dve čiapky.

Pohútal si, porozmýšľal, vrátil sa k majstrovi a vraví:

„Povedz, majster, a nemohol by si z tej kožky ušit' dve čiapky?“

„Prečo nie?“ vraví čiapkár. „Môžem.“

„Tak mi teda uši dve,“ povedal zákazník a odišiel.

Prejde na kúsok, porozmýšľa a znova sa vráti:

„Počuj, majster, a nevyšli by z tej kožky aj tri čiapky?“

„Čo by nie!“ odpovie majster. „Vyjdú aj tri.“

Zákazník sa potešil:

„A štyri by nemohli byť?“

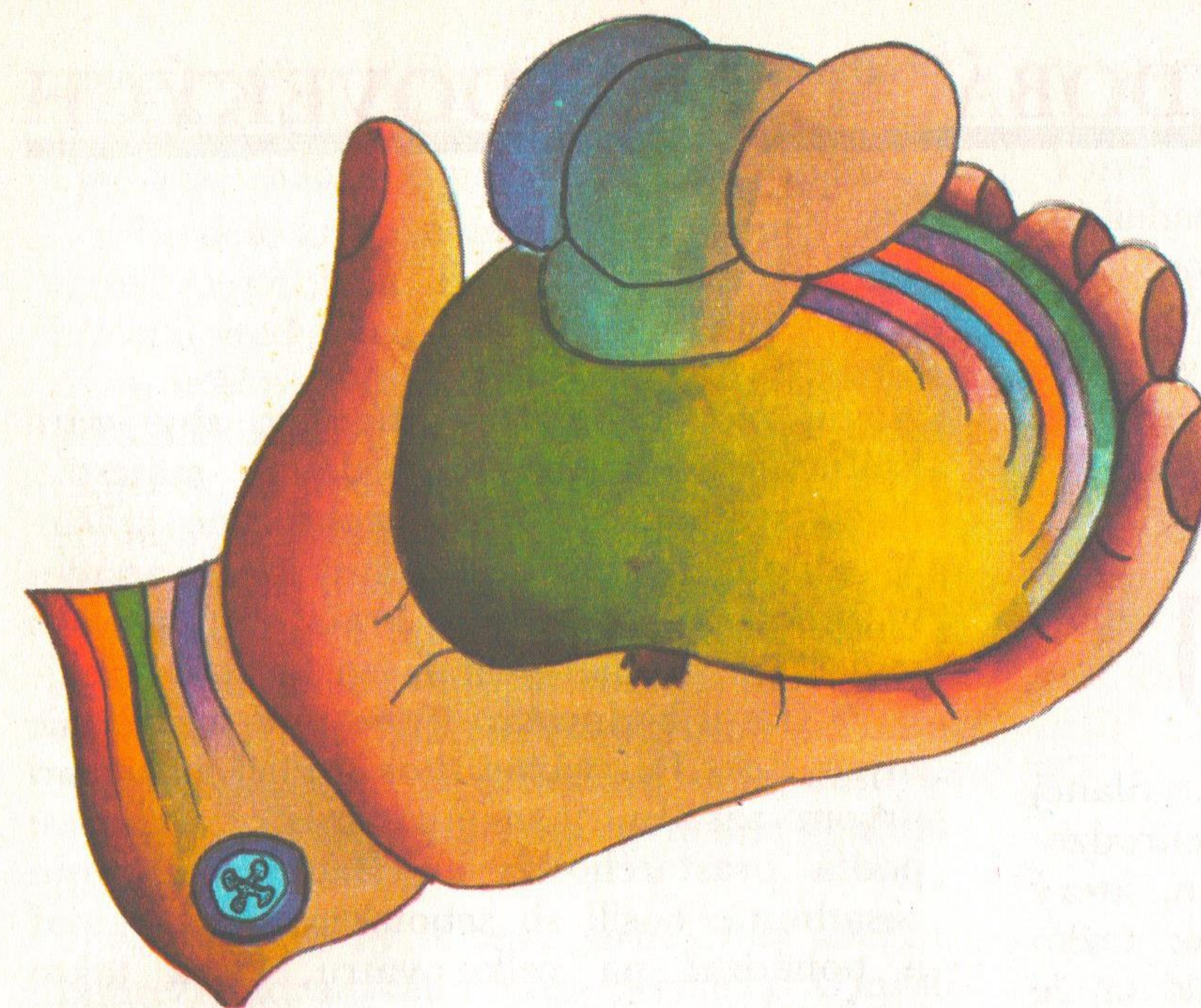
„Keď chceš, môžu byť aj štyri,“ na to majster.

„A päť?“

„Môže ich byť hoci aj päť.“

„Tak mi z nej teda uši päť čiapok.“

Zákazník odišiel, ale z polcesty sa vrátil:

„A čo myslíš, majster, dalo by sa ušit' z tej kožky aj šesť čiapok?“

„Dalo by sa, čo by nie!“

„Aj sedem? Alebo dokonca osem?“

„Prečo nie? Dá sa aj osem,“ odpovedá čiapkár.

„Tak mi teda uši z tej kožky osem čiapok!“

„Dobre, bude ich osem. Do týždňa sú hotové.“

O týždeň príde zákazník k majstrovi:

„Tak čo, sú moje čiapky hotové?“

„Sú,“ vraví majster.

Zavolať učňa a prikázal mu:

„Dones zákazníkovi jeho čiapky!“

Učeň bol raz-dva naspäť a doniesol osem čiapočiek, takých malých, že sa vôbec nedali založiť na hlavu, ale najviac ak na jablko.

Zákazník hľadá, nechápe. Napokon sa pýta:

„A to má byť čo?“

„To sú čiapky, ktoré si si objednal,“ odpovedá majster.

„Ale prečo sú také malé?“

„Sám si domysli!“

Zákazník si pozbieral osem malých čiapočiek a odišiel. Ide a láme si hlavu:

Prečo len vyšli také malé, prečo?

Prel. MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

To by sa mama čudovala

VLADIMÍR LAPIN

To by sa mama čudovala,
keby som malilinká—malá
začala na konári rásť.
Mamka by prišla do lesa,
a hneď by začul celý les:
„To decko, hrôza, nebesá!
Pozrite, kam sa vydriapala!
Zaraz mi z toho stromu zlez!“

Žart

JURIJ ŠČERBAKOV

Kto leží
na diváne?
Ivan.
A na ňom?
Kocúr, veľký pán.
A pod kocúrom,
veľkým pánom?
Ivan.
A pod Ivanom?
Diván.

Prel. JÁN TURAN

Kráľovstvo na predaj

V krutej bitke s Tatármi pri rieke Slanej zahynulo množstvo urodzených i neurodzených ľudí. Aj kráľov brat Koloman, ktorý viedol prvý bojový oddiel, bol tak ťažko ranený, že na úteku umrel. Povrávalo sa, že i sám kráľ Belo IV. zachránil sa pred Tatármi iba vďaka tomu, že si obliekol širokú sedliacku sukňu. Keď potom posilnil svoj vojenský oddiel posádkou z nitrianskeho hradu a neslávne skončil u svojho rakúskeho príbuzného — kniežaťa Fridricha, odobral sa na juh, do Záhrebu. Tu rozložil svoj kráľovský stan a začal vypisovať zúfalé listy o pomoc. Adresoval ich pápežovi, ale aj všetkým významnejším európskym panovníkom. Bezvýsledne. Navyše sa dozvedel, že zo spojených tatárskych vojsk sa vydělil mocný oddiel a smeruje za ním do Chorvátska. A tak v chvate balí a s celým vojenským sprievodom i s hlavnými štátnymi hodnosťami uteká do veľkých pevností na pobrežie Jadranského mora, do Splitu, do Trogiru, až ho nakoniec prichýli pevnosť na ostrove Krk.

Premýšľanie pri vlnách Jadranu

Tu pri blankytnom Jadranskom mori, v jarných mesiacoch roku 1242 mal Belo IV. dost času premýšľať o tom, prečo sa jeho krajina neubránila pred tatárskymi hordami. Keď Belo IV. nastupoval na trón, nebol už nijakým mladíkom, ale zrelým mužom, ktorý si zaumienil, že jeho prvoradým cieľom bude

zlomiť moc rozbujnenej šľachty, aby vrátil kráľovskému stolcu jeho dávny majestát. A za svojím cieľom aj neohrozene kráčal. V jednom z jeho prvých štátnických nariadení stálo: „V prítomnosti kráľa nesmie nikto sedieť!“ Výnimku dostali len biskupi a najvyšší štátni hodnostári. A že toto nariadenie myslí Belo IV. vážne, bolo vidieť hneď pri prvom zasadnutí snemu; stoličky, ktoré si podľa prastarého zvyku šľachtici na toto zasadnutie nosili so sebou, museli polámať a pohádzať na veľkú vatru, ktorá takto spalovala aj jedno z prastarých privilégií uhorskej šľachty. Belo IV., aby ešte hlbšie pokoril pyšnú šľachtu, nariadil, že už nijaký šľachtic nemôže predstúpiť pred kráľa, predniesť svoju žiadosť či sťažnosť a domáhať sa rýchleho vybavenia. Musí pekne svoje želanie

Po tatárskom vpáde poddaný ľud znova postavil krajinu na nohy.

napísať vo forme písomnej žiadosti, predložiť kráľovskej kancelárii a ďalej už len čakať, kým kráľ milostivo nevyrieši jeho prípad.

Obe tieto kráľove nariadenia šľachtu veľmi urazili a pobúrili. Pohár jej hnevu sa však prevalil vtedy, keď Belo nariadil, aby príslušným kráľovským komisiám každý šľachtic predložil listiny, ktoré ho oprávňujú držať majetky a poddaných. Kto takéto listiny nemá, je usvedčený, že majetky ukradol alebo iným podvodom získal, a musí ich všetky vrátiť i s poddanými kráľovi. Šľachta zúrila, lebo Belo IV. ju zaskočil na najcitlivejšom mieste. Strojila kráľovi ukrutnú pomstu. Nik však nečakal, že príležitosť sa jej naskytne tak skoro, že Tatári tak nečakane vpadnú do krajiny.

Keď si Belo IV. v teplé jarné dni a noci na pobreží Jadranského mora premietal v myslí všetko to, čo v prvé roky svojho vladárenia vykonal, ani sa veru nemusel veľmi čudovať, prečo ho jeho vlastná uhorská šľachta opustila, prečo tak slabo organizovala bojovníkov na obranu krajiny proti lúpežným Tatárom. Jasne videl, že šľachta si vlastne želala jeho pád. Pričom dobre vedel, že odchod Tatárov z našej krajiny nemusí byť trvalý, ale že sa môžu v každú chvíľu vrátiť naspäť. Ak sa teda Belo IV. chcel naďalej nazývať kráľom Uhorska, musel sa rázne ujať vlády. Pritom došiel k poznaniu, že starou cestou sa ísť nedá. Na vlastnej koži okúsil, že sa musí podeliť o moc a vládu so šľachticmi: malý či veľký, každý šľachtic chce vládnuť nad svojím poddaným, každý chce kus z pečňa chleba, ktorý dorobil roľník, chce podiel na výrobkoch, ktoré vyrobil remeselník, chce časť peňazí, ktoré utŕžil kupec. A kráľ, čo ako mocný a silný, musí sa so šľachticom podeliť. „Ty si náš kráľ a my sme tvoji páni“ — tak často s posmechom vyhlasovala šľachta o nových pomeroch, ktoré nastupovali.

Ochrana krajiny

Kamenné hrady, vystavané na vysokých bralách, stali sa spoľahlivým útočiskom ľudí

v tatárskej vojne. Ani jeden z takýchto hradov totiž Tatári nedobyli. Mali síce rýchle kone i zručnú výzbroj, no nemali ťažké obliehacie stroje. A tak udatný župan Bohumír spolu s hrdinskými obrancami Neverom, Radilom, Domoslavom a inými ubránil trenčiansky hrad. Podobne svoj hrad ubránili i Nitrančania. Folvín s dvorníkmi zas ubránil komárňanský hrad. Bolo teda nad slnko

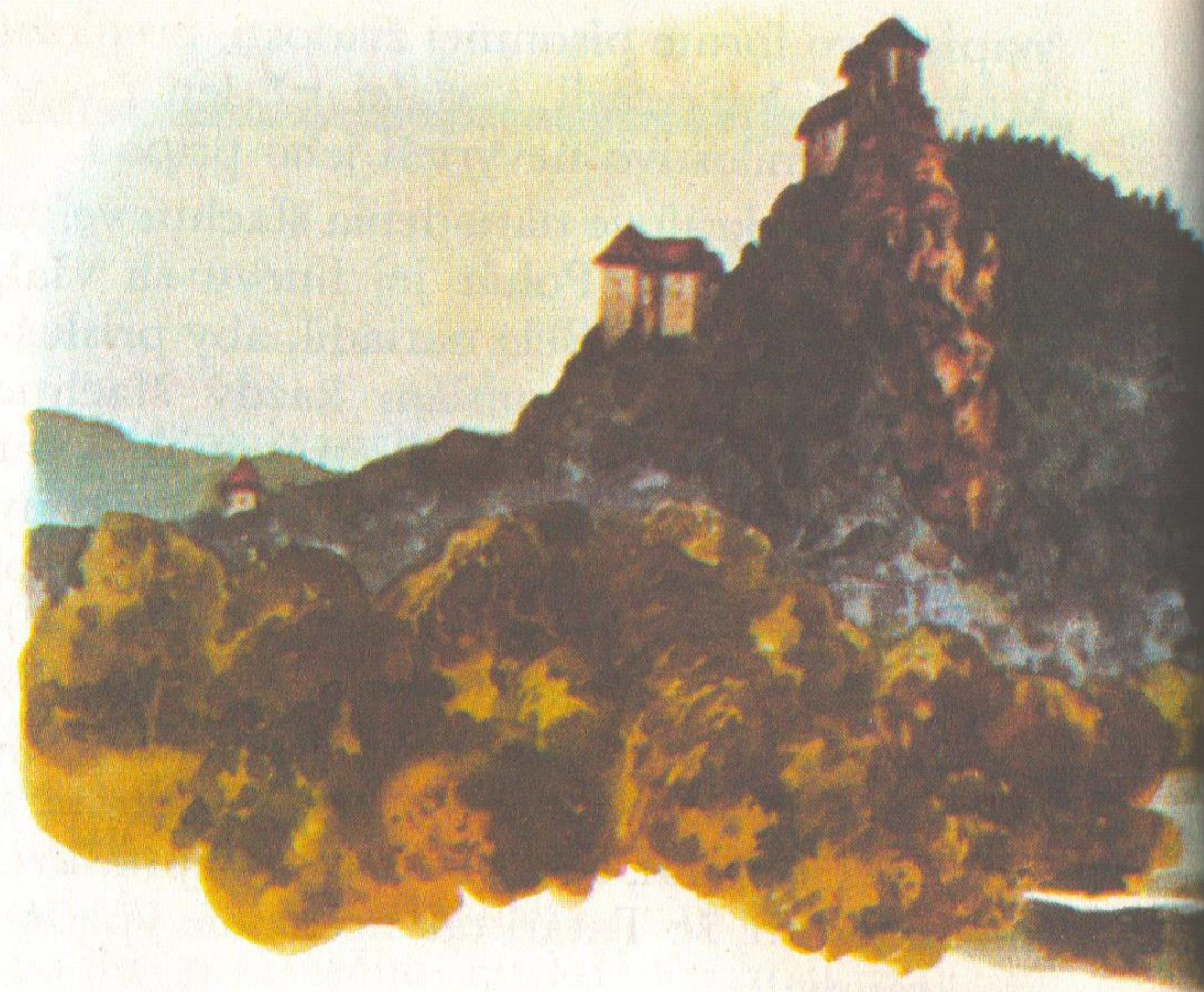
Tatársky jazdec, postrach stredovekej Európy.

jasnejšie, že ak sa chce krajina ubrániť novému náporu Tatárov, treba postaviť celý rad ďalších mocných hradov.

A tak kameňolomy ožili novým ruchom, zaškrípali kolesá furmanských vozov, v lesoch zakvílili píly a rozbuchotali sa sekery, vápenky a vápeníci pracovali vo dne v noci. Potom prišli na rad šikovné ruky murárov, staviteľov — z domova i z ďalekej cudziny, až z Francúzska a z Itálie — aby na vysokých bralách a skalných útesoch nad riekami vy-

stavili najvyšakovakejšie hrady a hrádky. Každý takýto hrad musel mať velikánsku obytnú vežu týčiacu sa nad celou krajinou. Nazývali ju „nebojsa“, alebo tiež „hláska“. To preto, lebo na jej najvyššom mieste sedel pozorovateľ, ktorý hlásil príchod každého cudzieho človeka. No a „nebojsa“ sa volala zas preto, lebo veža bola posledným útočiskom obrancov a obyvateľov hradu. Viedli do nej uzulinké a strmé schody, ktoré mohol každý obranca brániť vlastným telom. Popri veži bol na hrade palác s rytierskou sieňou a komnatami, v ktorých býval pán a jeho rodina. Bohaté komory a pivnice slúžili pre panskú kuchyňu, ale aj pre čeladník. Ďalej tu boli miestnosti pre hradnú posádku, maštale a sýpky, ale aj žaláre a hladomor. Hrad, ak sa chcel obrániť, musel mať dosť vody nielen na pitie, ale aj na hasenie zápalných striel. Preto do kameňa vytesávali hlbokárske studne, ktorými sa dostávali až k zdroju spodných vôd. Tam, kde to nešlo, vytesali veľké cisterny na dažďovú vodu, ktorá stekala z hradných striech. Celý hrad obkolesili dvojitým až trojitým múrom. Vstup do hradu chránila veža s padacím mostom. No a nakoniec dobrý hrad mal i svoju tajnú chodbu, ktorá umožňovala jeho obrancom uniknúť pred nepriateľom do blízkych lesov.

Kráľ osobne dohliadal na stavbu hlavných krajiných hradov. U nás sa v tom čase prebudovávali hrady v Bratislave, v Trenčíne, rozširoval sa Spišský hrad, nanovo sa postavil centrálny kráľovský hrad pre Liptov — Starhrad (pri Liptovskej Mare), hrad na Orave, Hričov, na strednom Slovensku hrad Šášov, Revište, na východe Šariš a pod. Na veľkú stavebnú činnosť však sama kráľovská pokladnica nestačila. A tak Belo IV. musel prizvať k ochrane krajiny aj šľachtu, najmä bohatých veľmožov. Daroval im majetky, sľuboval všakovaké výhody, len aby ich primäl k tomu, aby aj sami na svojich majetkoch stavali nedobytné hrady. A šľachta s radosťou poslúchala. Uvedomila si, že kráľ jej okrem majetku dal do rúk vlastne i vojenskú moc. Mocné kamenné hrady stali

Krajinu obopínal pás novo vybudovaných mocných hradov.

sa totiž v jej rukách nedobytnými pevnosťami, ktoré dovoľovali bohatým šľachticom vytvárať si „kráľovstvo v kráľovstve“.

Historici hovoria, že v našej krajine zavládla vtedy doba neporiadku, ktorá poznačila naše dejiny na takmer sto rokov. Jediné, čo zostalo v krajine pevné a nemenné, to boli pracujúce ruky drobných ľudí, bez ktorých nemohol život napredovať a o ktoré sa začal neúprosný zápas.

Boj o ruky pracujúcich ľudí

Po tatárskej vojne sa ukázalo, že krajina, zem, lesy, lúky i háje nemajú nijakú cenu bez pracovitých rúk. Skutočné bohatstvo v krajine tvoria totiž len ľudia, ktorí orú a sejú, stavajú mestá a dediny, vyrábajú. Bez týchto ľudí nemôže žiť ani kráľ, ani šľachta. Uvedomujú si to i sami poddaní, ktorí sa vyhrážajú, že ak im panstvo nezľaví z ich povinností, rozutekajú sa z dedín. A naozaj. Poddaní utekajú najmä z majetkov, cirkvi a kláštorov,

ale rozutekali sa aj kráľovskí poddaní z Turca i z Liptova. Aby ich Belo IV. udržal na svojich majetkoch, 12. júna 1257 im vydáva listinu, v ktorej sa píše: „Pokladali sme za potrebné zariadiť týmto (poddaným z Turca a Liptova) takúto slobodu: Nech vôbec nič neplatia, kým neprejdú tri žatvy (roky) a môžu sa presťahovať z jednej dediny do druhej...“ A aj na ďalšie roky im kráľ Belo presne vypočítava ich povinnosti, aby ich nemohol župan či iný kráľovský úradník zdierať. „... z každých 40 usadlostí sú povinní dať jedného vykŕmeného vola, 40 sliepok a 20 gbelov ovsa.“ Županovi dávajú trojročného brava a každá usadlosť jeden chlieb i gbel ovsa. Každých 40 usadlostí vydržiava jedného vojenského koňa a posieľa jedného bojovníka — jazdca do vojska. Kráľ ďalej ustanovuje, kedy a koľko majú zaplatiť v peniazoch, čím ho majú pohostiť, keď príde do Zvolena, koľko a kde majú odpracovať. Súčasne im zakazuje loviť jelene, diviaky, zubry a inú vysokú zver. Zakazuje im loviť

ryby vo Váhu, Lupčianke, Revúcej, Teplanke a Sestrči. Loviť môžu len kamzíky a zajace, rybáriť iba vo Váhu, a aj to iba ľudovým nástrojom, ktorý sa volá „wal“. Kráľ im však dáva právo voliť si svojho richtára, ktorý ich môže i súdiť v drobných sporoch. A ustanovuje i všeličo iné: dedičské právo, zákaz súbojov, povolenie obchodovať s koňmi (pričom ich nesmú vyvážať do Čiech a do Nemecka), dovážanie soli z Poľska atď.

Nové poriadky i výhody, ktoré kráľ i šľachta sľubujú domácim poddaným i „hostom“, ktorí k nám prichádzajú z cudziny, spôsobujú, že zakrátko ožívajú polia a dediny novým pracovným rytmom. Pracovitost nášho ľudu takto definitívne rozhodla, že „kráľovstvo nevyšlo na dražbu“, ale že z potu a mozoľov sa rodil nový život.

(Pokračovanie)

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.

ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Milí slniečkári!

Sľúbili sme vám v 10. čísle minulého ročníka odpovede a výhercov literárnej súťaže z čísel 8, 9 a 10. Tu sú:

Správne odpovede z 8. čísla: 1. O detstve V. I. Lenina; 2. K. E. Ciolkovskij; 3. T. A. Edison.

Knihu vyhrávajú: Rado Kusenda,

Správne odpovede z 9. čísla: 1. Haló, tu je príroda! od E. Kocianovej a E. Lisickej; 2. Agát; autor Ludo Ondrejov; 3. Vladimír Ferko. **Knihu posielame:** Miriam Hurňanskej, Lipt. Mikuláš; Michalovi Švanterovi, Valaská; Anne Morisovej, Zem. Dedina; Jane Slovákovej,

Správne odpovede z 10. čísla: 1. Aká bola dávna škola? od Bibiany Wallnerovej; 2. Autorka Edita Trochová, ilustr. Miloš Urbásek; 3. Ako sa človek naučil lietať — František Valábek.

Knihu dostanú títo vyžrebovaní súťažiaci: Mikuláš Madliak, Tvrdošín; Katarína Slováková, Opoj; Luboš Vajduliak, Medvedzie; Jana Vataiová, Košice; Lubomír Franko,

Prievidza; Magdaléna Novotná, Prašice; Zdenko Čapek, Považany; Slávka Laurincová, Nové Vozokany; Radoslav Pavlíček, Pravenec; Katarína Ušiaková, Podkriváň; Erika Halušková, Lipt. Mikuláš; II. roč. ZŠ pre slabozrakých, Bratislava; Katarína Bienová, Španie Pole; Oldřich Janík, Kolárovo.

Nové Mesto n. V.; súrodencom Bartovcom, Rožňava; Zuzane Strniskovej, Nové Zámky; Lubomírovi Petruškovi, Košice; Dagmar Bakovej, Sered; Brankovi Pelechovi, Považany; Kataríne Kuželovej, Trnava.

Tvrdošín; Vladka Páltiková, Martin; Aneta Lemonová, Medvedzie; Zuzana Ďurajová, Bratislava; IV. roč. ZDŠ, Dudváh; Mária Kozáčiková, Tvrdošín.

Výhercom blahoželáme a všetkým súťažiacim ďakujeme za vytrvalosť i za milé riadky, ktorými sprevádzali svoje odpovede na literárnu súťaž a hádanky.

Správne odpovede na hádanky z 8. čísla: Zapadajúce slnko, Pavúk, Mačka.

Knihu vyhrávajú: Jana Horváthová, Hont. Moravce; Peter Fecz, Dolná Krupá; Renáta Artimová, Bobrov.

Správne odpovede na hádanky z 9. čísla: Ladovec, Cvrček, Televízor. **Knihu vyhrávajú:** Zlatka Slováko-

vá, Sinteu, Rumunsko; Dušan Tríska, Trnava; Monika Micháleková, Kalinovo.

Správne odpovede na hádanky z 10. čísla: Jež, Mravenisko, Margaretky.

Knihu vyhrávajú: Dana Dobrovodská, Malacky; Peter Mitašík, Pov. Teplá; Miriam Suchánová, Mová Bošáca.

Zahádam ti hádku

JÁN TURAN

Chutná hádanka

*Zubaňa zubatá. Pozriže,
má plno zubov, no nehryzie.
Prečo tie zuby hrýzť nevedia?
Sú mliečne. Iní ich pojedia.*

Čo je to?

Parohatá hádanka

*Pyšný kráľ chodí v lese,
na hlave strom si nesie.
Nič na ňom nerastie,
nikdy ho netraste.
Je iba pre krásu,
preto ho netrasú.*

Čo je to?

Princezničkovská hádanka

*Zhodili šatôčky lilavé.
S kráľovskou korunkou na hlave
na slnku prostred pola,
hlávky ich nezabolia.
No len čo sa tie hlávky
zmenili na hrkálky,
hneď im ich ľudia stali,
korunky odrezali.*

Čo je to?

Odpovede na hádanky pošlite do konca septembra. Troch lúštitelov odmeníme knihou.

Zápisník Slniečka

Maľované slnko. K Medzinárodnému roku dieťaťa a k 30. výročiu Pionierskej organizácie vydal SÚV SZM a ÚV SZZ spolu so Slovenskou mierovou radou publikáciu Maľované slnko. Je to výber z výtvarných a literárnych prác detí ocenených v doterajších siedmich ročníkoch celoslovenskej súťaže Pioniersky výtvarný a literárny Trenčín. Ukážky z tohtoročného — už deviateho — ročníka publikujeme v tomto čísle.

Ocenenie tvorby Kláry Jarunkovej. Pri príležitosti 1. mája odovzdal minister kultúry SSR národný umelec Miroslav Válek spisovateľke Kláre Jarunkovej za jej doterajšie literárne dielo titul zaslúžilá umelkyňa. K tomuto významnému spoločenskému oceneniu spisovateľke srdečne blahoželáme.

Premiéra. Koncom mája bola v Divadle pre deti a mládež v Trnave premiéra hry Traja mušketeri, ktorú na motívy rovnomenného románu A. Dumasa napísala M. Čibenkova. Režisérom predstavenia bol Juraj Nvota.

Dve významné sovietske publikácie. V ZSSR vyšli v uplynulom roku dve životopisné knihy o známych sovietskych spisovateľoch pre deti. Prvá sa volá Život a tvorba Korneja Čukovského, názov druhej je Svet videný z hôr. Kniha je venovaná životu a tvorbe kirgizského spisovateľa Šukurbeka Bejšenalijeva.

Ceny nakladateľstva Albatros. Výročné ceny Albatrosu za rok 1979 získali E. Petiška za knihu Čítanie o zámkoch a mestách a zasl. umelkyňa H. Šmahelová za prózu Dora na cestách. V kategórii ilustračnej tvorby vydateľské ocenenie získal zasl. umelec J. Novák.

O dvoch mravcoch. Pod týmto názvom vyšiel v Uzbeckej ZSSR bohato ilustrovaný preklad knihy Ruda Morica O dvoch mravcoch Pobehajcoch. Vydateľstvo „Eš gvardija“ vydalo knihu v náklade 200 000 exemplárov.

Detské knihy na známkach. Pri príležitosti lanskeho Medzinárodného roku dieťaťa Anglická poštová správa vydala štyri známky s výjavmi zo známych kníh pre deti (Caroll: Alenka v ríši divov; Graham: Žabikove dobrodružstvá; Milne: Medvedík Pu; Potterová: Údolie kráľika Petra).

Rozhlasová súťaž. Víťazom tohtoročnej rozhlasovej rozprávkovej súťaže stal sa Emil Fillo. Porota, predsedom ktorej bol zasl. umelec Rudo Moric, odmenou ocenila ešte texty Jozefa Repku a Jozefa Heribana. **Náš tip.** Z najnovšej produkcie vydateľstva Mladé letá redakcia Slniečka odporúča svojim čitateľom prečítať si zbierku štyridsiatich slovenských balád Išlo dievča po vodu, ktorú pre Klub mladých čitateľov pripravila Mária Ďuričková.

Súťaž Slovenského literárneho fondu a redakcie Slniečka. Pri príležitosti 35. výročia oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou SLF a redakcia Slniečka vypísali súťaž na poviedku s námetom zo života súčasného dieťaťa. Porota — v zložení Ladislav Luknár, dr. Hana Ferková

a Ján Turan — udelila I. cenu Jánovi Beňovi za poviedku Nožnice, II. cenu Petrovi Andruškovi za poviedku Pančo a III. cenu Ondrejovi Sliackemu za poviedku Opica na gumičke. Prvé dve poviedky uverejňujeme v tomto čísle.

Životné jubileá. 5. júla t. r. sa dožila významného životného jubilea akad. maliarka Viera Kraicová, známa ilustrátorka kníh pre deti. K jej najúspešnejším prácam patria ilustrácie ku knihám M. Rázusovej-Martákovkej Chlapčekovo leto a Sedmokráska, M. Jančovej Braček a sestrička, M. Rúfusa Kniha rozprávok a L. Podjavorinskej Čakan-ka. V auguste sa päťdesiatich piatich rokov dožili spisovatelia Eleonóra Gašparová a Vladimír Ferko. Dielo obidvoch patrí k živej súčasť súčasnej slovenskej literatúry pre deti a mládež.

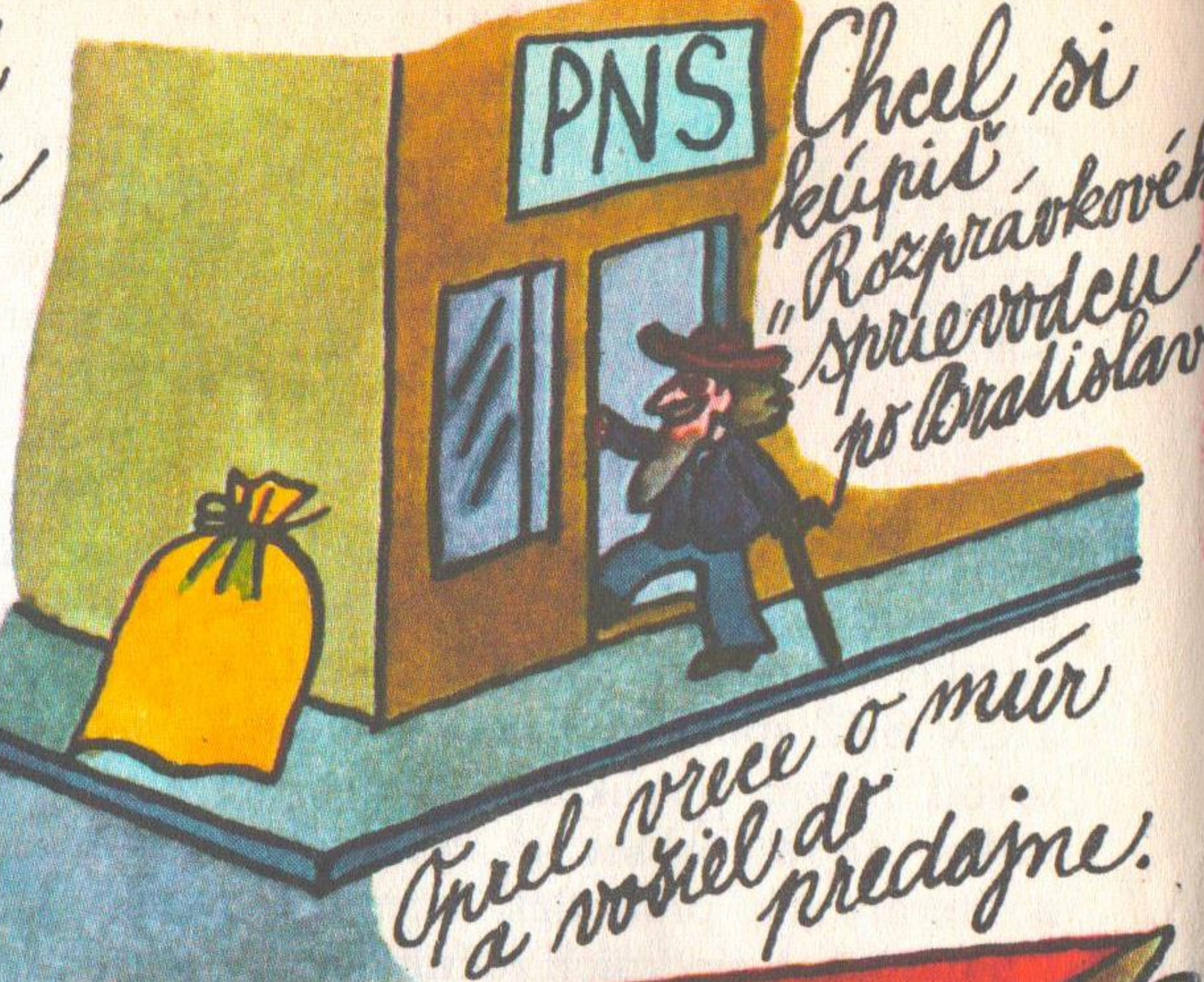
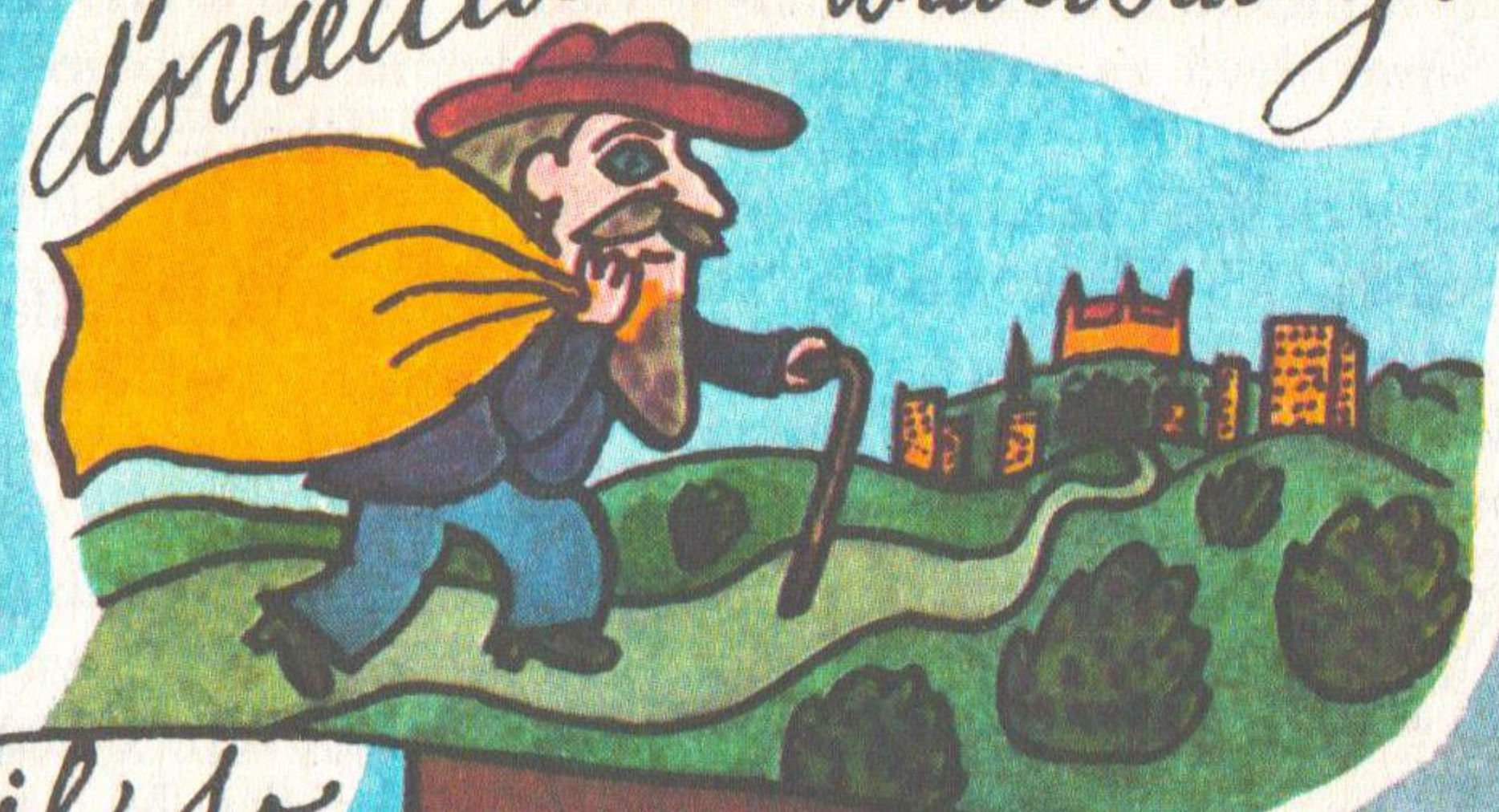
Literárne diela na obrazovke. Čs. televízia — štúdio Košice pripravuje na realizáciu prepis dobrodružnej knihy Jozefa Žarnaya Tajomstvo Dračej steny, ktorú vydalo vydateľstvo Mladé letá. Dramaturg čs. televízie v Bratislave Vladimír Predmerský pracuje zas redakčne na prepise slávnej detskej knihy sovietskeho spisovateľa Jurija Olešu Traja brucháči, ktorá naposledy vyšla vo vydateľstve Smena roku 1963.

Z rukopisov Mladých liet. Mladý, talentovaný spisovateľ Andrej Ferko odovzdal redakcii pôvodnej tvorby ML pokračovanie svojej autorskej rozprávky Kazko Vlasko pod názvom Kazko Vlasko a Kráľ času. Autor úspešnej knihy Živí proti živým Milan Labuda pracuje zas na knihe Človek a zvieratá.

Slniečko Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 6. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

PLE A KRESLI O ZIMNA
VYLIEČENÝ
ZLODEJ

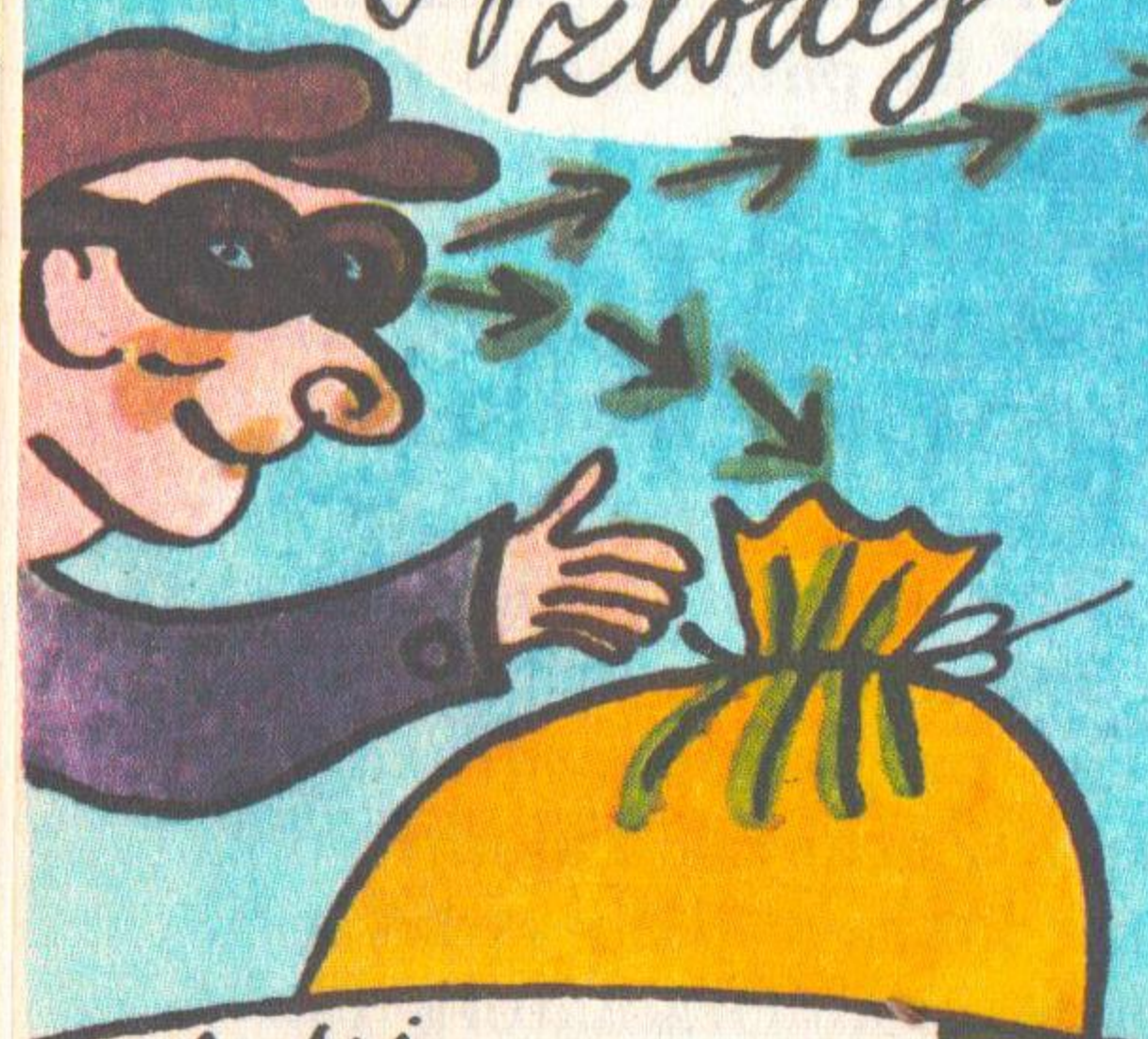
Rozprávkový dedko chodil
po svebe, chodil, až ho cesta
doviedla do Bratislavy.

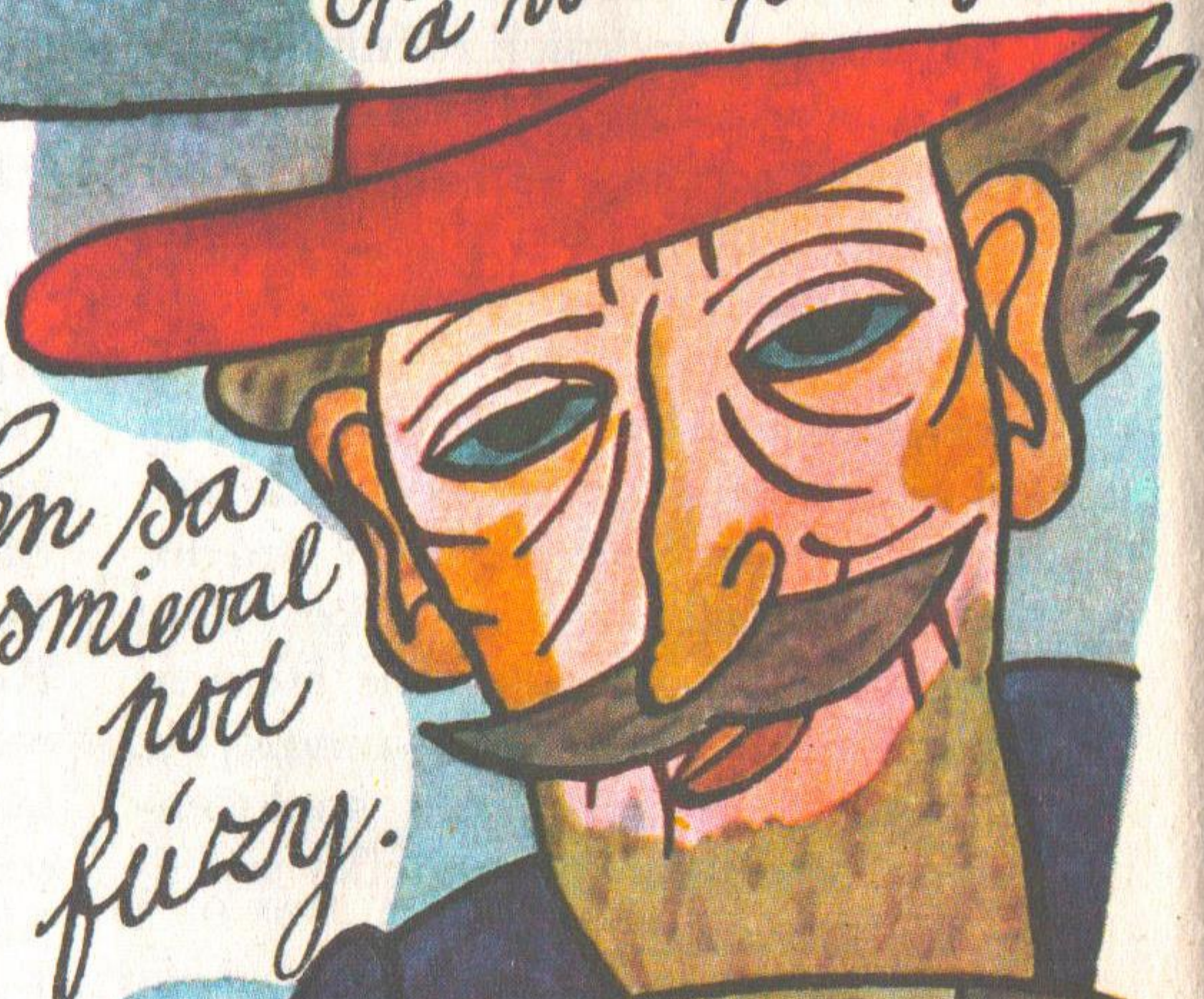
Chcel si
kúpiť
"Rozprávkových
sprievodcu
po Bratislave"

Chcel vrce o múr
a vošiel do
predajne.

Využil ho
zlodej.

Len sa
usmieval
pod
fúzy.

Dedko všetko videl,
ale nepovedal
nič.

Zlodej
uchmatol vrce
a uhaňal do
svojej skrýše.

Tam nebezpečivo
rozviačal vrce...

Ale čo sa
nestalo!

Ten dedko bol
z rozprávky "Palica
z vrca von"
a zlodej rozprávky
mečičal.

Tak dedko vyliečil
už mejedného zlodeja
na svebe.

Až na
Kolibe
sa palica
uspokojila

